

แนวทางการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศ
ในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัย

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

โดย

นาวาอากาศเอก นพดล อินทรเหมือน
รองผู้อำนวยการกองนิรภัยภาคพื้น
สำนักงานนิรภัยทหารอากาศ
วิทยาลัยการทัพบก
กันยายน 2568

เอกสารวิจัยเรื่อง แนวทางการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศ
ในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัย

โดย นาวาอากาศเอก นพดล อินทรเหมือน

อาจารย์ที่ปรึกษา พันเอก ศุภชัย สุดาจันทร์

วิทยาลัยการทัพบก อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรหลักประจำ วิทยาลัยการทัพบก ปีการศึกษา 2568 และเห็นชอบให้เป็น
เอกสารวิจัยส่วนบุคคลที่อยู่ในเกณฑ์ระดับ ดีมาก

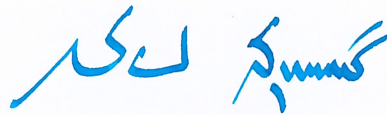
พลตรี

(เกียรติชัย โอภาโส)

ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก

คณะกรรมการควบคุมเอกสารวิจัยส่วนบุคคล

พันเอก

(ศุภชัย สุดาจันทร์)

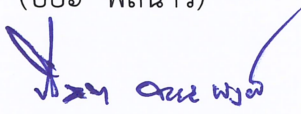
ประธานกรรมการ

นาวาอากาศเอก

(ปิยะ พลนาวิ)

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา

พันเอก

(ปริญญญา ฉายะพงษ์)

กรรมการ

พันเอก หญิง

(รัชนิภา ถนนอมสิน)

กรรมการ

พันเอก หญิง

(ณรัศ ภัคคะภรณ์)

กรรมการและเลขานุการ

บทคัดย่อ

ผู้วิจัย	นาวาอากาศเอก นพดล อินทรเหมือน
เรื่อง	แนวทางการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัย
วันที่	๑ กันยายน 2568 จำนวนคำ : 12,973 จำนวนหน้า : 48
คำสำคัญ	การปฏิบัติการร่วม, อุทกภัย, การบรรเทาสาธารณภัย
ชั้นความลับ	ไม่มีชั้นความลับ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัย โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตลอดจนเสนอแนวทางการปฏิบัติการร่วมในระดับยุทธศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า กองทัพบกและกองทัพอากาศมีศักยภาพสูงในการสนับสนุนการช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์อุทกภัย โดยกองทัพบกมีจุดแข็งด้านกำลังพลและเครือข่ายภาคพื้น กองทัพอากาศสามารถเข้าถึงพื้นที่ห่างไกลด้วยอากาศยาน จัดทำแผนที่สถานการณ์แบบภูมิสารสนเทศ (GIS) เพื่อสนับสนุนการวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยง จุดอพยพ และเส้นทางลำเลียงความช่วยเหลืออย่างแม่นยำแบบเรียลไทม์ ซึ่งช่วยให้การตัดสินใจของผู้บัญชาการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พบข้อจำกัดด้านการประสานงานระหว่างหน่วย และข้อจำกัดด้านงบประมาณและยุทธโศปกรณ์ จากการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์พบว่า การพัฒนาระบบบัญชาการร่วม การฝึกซ้อมร่วมในระดับยุทธวิธี และการพัฒนาแพลตฟอร์มกลางสำหรับการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบบูรณาการ นอกจากนี้ ควรมีการกำหนดแผนปฏิบัติการในลักษณะบูรณาการระหว่างหน่วยทหารกับหน่วยงานพลเรือนในระดับประเทศ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือ การจัดตั้ง “ศูนย์บัญชาการร่วมเหล่าทัพเพื่อการบรรเทาสาธารณภัย” และการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านการบรรเทาสาธารณภัย โดยเน้นบทบาทของกองทัพอากาศเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยของประชาชนในภาวะวิกฤต

ABSTRACT

AUTHOR: Group Captain Noppadon Intaramuen

TITLE: Guidelines for Joint Operations Between the Royal Thai Army and the Royal Thai Air Force in Assisting Flood-Affected Populations

DATE: 9 September, 2025 **WORD COUNT :** 12,973 **PAGES :** 48

KEY TERMS: Joint operations, flood disaster, disaster relief

CLASSIFICATION: Unclassified

This research aims to study and analyze the joint operational approaches between the Royal Thai Army and the Royal Thai Air Force in providing assistance to civilians affected by flooding. The focus is on conducting a SWOT analysis—examining strengths, weaknesses, opportunities, and threats—and proposing strategic-level recommendations for enhancing joint operations.

The findings reveal that both the Army and the Air Force possess significant capabilities in supporting disaster relief efforts. The Army is strong in terms of manpower and ground networks, while the Air Force excels in accessing remote areas through aerial operations. Notably, the Air Force plays a crucial role in generating geospatial information system (GIS)-based situational maps, which support the analysis of risk areas, evacuation points, and aid delivery routes with real-time precision. This significantly enhances the effectiveness of decision-making by commanding officers.

However, the study also identifies several challenges, including coordination gaps between units, limitations in real-time information sharing, and constraints in budget and specific equipment. Strategic analysis indicates that developing a joint command system, conducting regular tactical-level joint training exercises, and creating a centralized platform for integrated communication and data exchange are essential measures to improve the efficiency of joint operations between the two armed services.

Additionally, it is recommended that an integrated operational plan be established, involving both military units and civilian agencies at the national level. A key policy suggestion is the establishment of a "Joint Military Command Center for Disaster Relief" and the formulation of a national-level strategic plan for disaster response. This plan should emphasize a systematic role for the military in strengthening national security and public safety during crises.

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ พลอากาศเอก พันธุ์ภักดี พัฒนกุล ผู้บัญชาการทหารอากาศ ที่ได้ให้โอกาสและสนับสนุนในการเข้ารับการศึกษา ณ วิทยาลัยการทัพบก ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะแนวทางการศึกษาในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของกองทัพ ขอขอบคุณคณาจารย์ประจำวิทยาลัยการทัพบก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พันเอก ศุภชัย สุตาจันทร์ และ นาวาอากาศเอก ปิยะ พลนาวิ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดด้วยความเมตตา และให้แนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อการพัฒนางานวิจัยฉบับนี้

ขอขอบคุณหน่วยงานทั้งในกองทัพบกและกองทัพอากาศ ตลอดจนหน่วยงานพลเรือนที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งได้ให้ข้อมูลเชิงลึกและประสบการณ์ภาคสนามที่มีคุณค่ายิ่งในการวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายที่เหมาะสมต่อบริบทของประเทศไทย ท้ายที่สุดนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณครอบครัวที่ให้กำลังใจและสนับสนุน ข้าพเจ้าอย่างต่อเนื่องในระหว่างการศึกษาและการจัดทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ จนสามารถดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

นาวาอากาศเอก นพดล อินทรเหมือน

กันยายน 2568

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
วิธีการศึกษา	5
ประโยชน์ที่ได้รับ	6
บทที่ 2 บทแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
สถานการณ์สาธารณสุขโลก	7
สถานการณ์อุทกภัยของประเทศไทย	9
แนวโน้มอุทกภัยและผลกระทบทางเศรษฐกิจในอนาคต	11
การปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศ	14
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
บทที่ 3 บทวิเคราะห์	
การปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือ ประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัยในปัจจุบัน	27
สภาพปัญหาการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการ ช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัยในปัจจุบัน	29
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและ กองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัย	32

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 3 บทวิเคราะห์

แนวทางการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัย	39
--	----

สรุปแนวทางการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัยโดยใช้หลักการ 4M	41
--	----

บทที่ 4 บทอภิปรายผล

ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย	44
-------------------------------------	----

ความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎี	44
-------------------------------	----

การอภิปรายผลเชิงกลยุทธ์ผ่าน TOWS Matrix	45
---	----

ความสอดคล้องกับบริบทของกองทัพบก กองทัพอากาศและยุทธศาสตร์ชาติ	45
--	----

บทที่ 5 บทสรุป

รูปแบบการปฏิบัติการร่วมในปัจจุบัน	46
-----------------------------------	----

ปัญหาและข้อขัดข้องในการปฏิบัติการร่วม	46
---------------------------------------	----

แนวทางพัฒนาการปฏิบัติการร่วม	47
------------------------------	----

ข้อเสนอแนะ	47
------------	----

เอกสารอ้างอิง

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580)¹ ด้านความมั่นคงได้กำหนดเอาไว้ ซึ่งก็คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข” การป้องกันและแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคง เพื่อเร่งรัดดำเนินการด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบันอย่างจริงจัง พร้อมทั้งพัฒนากลไก ฝึกระวัง แจ้งเตือน ป้องกัน และแก้ไขปัญหา ที่อาจจะเกิดขึ้นใหม่อย่างเป็นรูปธรรม “แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็น ความมั่นคง”² ถือเป็นกรอบแนวทางการดำเนินการหลักที่จะนำไปสู่จุดหมายปลายทางในภาพรวมที่เป็นรูปธรรมชัดเจนในระยะ 20 ปีตามที่ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงได้กำหนดเอาไว้แผนย่อยการพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติการพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติเป็นการยกระดับขีดความสามารถของกองทัพและหน่วยงานด้านความมั่นคงทั้งระบบของประเทศ ให้มีความพร้อมในการป้องกันและรักษาอธิปไตยของประเทศ ตลอดจนการพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราชอธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน รวมถึงการบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ”มีเป้าหมายที่สำคัญคือ มุ่งเน้นพัฒนาการให้บริการของรัฐให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเป็นยอมรับของผู้ใช้บริการ รวมไปถึงภาครัฐมีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพด้วยการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ ซึ่งอยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยเป็นเป้าหมายสำคัญและเป็นเครื่องมือกลไกในการรองรับการขับเคลื่อนของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่น ๆ ให้สามารถบรรลุเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561 – 2580) รวมถึงการพัฒนาประเทศตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รวมทั้งสามารถติดตาม แจ้งเตือน ป้องกัน แก้ไขปัญหา และรับมือกับภัยคุกคาม ตลอดจนปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงในทุกมิติ

ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรงทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างบูรณาการและมีประสิทธิภาพตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด โดยมีกระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทยเป็นเจ้าภาพการดำเนินการในภาพรวม

ปัจจุบันทั่วโลกเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ ที่มีความรุนแรงมากและมีความถี่ในการเกิดมากขึ้น บทบาทของทหารในการใช้กำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ถูกระบุไว้ในวัตถุประสงค์ทางทหารของกระทรวงกลาโหม ที่กำหนดให้กองทัพไทยมีหน้าที่ส่วนหนึ่งในการสนับสนุนและร่วมใจพัฒนาประเทศ การช่วยเหลือประชาชน และการบรรเทาสาธารณภัย และตามพระราชบัญญัติ จัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551³ ที่ได้มีการจัดแบ่งส่วนราชการประกอบไปด้วย สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม กองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ และส่วนราชการอื่นตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ภัยพิบัติทางธรรมชาติถือว่าเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ส่งผลกระทบต่อประเทศในภาพรวม ทั้งต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อย่างมหาศาล โดยที่ผ่านมากองทัพบกและกองทัพอากาศได้ปฏิบัติภารกิจบรรเทาสาธารณภัยในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมหรือรัฐบาลได้มอบหมายภารกิจหรือพื้นที่รับผิดชอบ หรือตามที่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร้องขอ ซึ่งสามารถช่วยชีวิต และบรรเทาความเดือดร้อนให้กับประชาชนผู้ประสบภัยได้โดยตรง อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาในการช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ เช่น ความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติ การเข้าถึงพื้นที่เข้าถึงยากหรือถูกตัดขาดเมื่อประสบภัย และขาดแผนที่สถานการณ์ร่วม GIS

ปัจจุบันประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาอุทกภัยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น ฝนตกหนักต่อเนื่อง น้ำทะเลหนุนสูง และการขาดแคลนระบบระบายน้ำที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การกระทำของมนุษย์ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ และการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่เสี่ยงยังเป็นปัจจัยที่เพิ่มความรุนแรงของอุทกภัย สำหรับการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยของหน่วยงานภาครัฐ เช่น กองทัพบก กองทัพอากาศ และกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในหลายด้าน เช่น การอพยพประชาชน การแจกจ่ายสิ่งของบรรเทาทุกข์ และการฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัย อย่างไรก็ตาม การช่วยเหลือ

ยังคงเผชิญกับปัญหา เช่น การเข้าถึงของภารกิจ การเข้าถึงพื้นที่ยากลำบาก และการขาดแคลนข้อมูลสถานการณ์ร่วม ทำให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ยังไม่เต็มประสิทธิภาพ ปัญหาหลักที่พบในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ได้แก่ การเข้าถึงของภารกิจ เนื่องจากหน่วยงานหลายแห่งอาจดำเนินการในพื้นที่เดียวกันโดยไม่ประสานงานกัน ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรซ้ำซ้อน การเข้าถึงพื้นที่ยากลำบาก โดยพื้นที่ประสบภัยบางแห่งมีสภาพภูมิประเทศที่เข้าถึงยาก ทำให้การส่งความช่วยเหลือเป็นไปอย่างล่าช้า อีกทั้งการขาดแคลนข้อมูลสถานการณ์ร่วม ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำท่วมและพื้นที่ประสบภัยยังไม่สมบูรณ์ ทำให้การวางแผนและการตัดสินใจของหน่วยงานต่าง ๆ ไม่แม่นยำ การศึกษาแนวทางการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการประสานงานระหว่างหน่วยงานจะช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มความรวดเร็วในการช่วยเหลือ การศึกษาจะช่วยให้หน่วยงานมีความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์อุทกภัยในอนาคตและการทำงานร่วมกันจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานในระยะยาว

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะศึกษาแนวทางการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัยเพื่อให้การปฏิบัติงานร่วมการบรรเทาสาธารณภัยเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความซ้ำซ้อนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์สาธารณภัยที่มีผลกระทบรุนแรงอย่างร้ายแรงยิ่ง ตลอดจนสามารถรักษาขีดความสามารถให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเกิดภัยอุทกภัยต่าง ๆ สามารถปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นเป้าหมายเดียวกันอย่างรู้หน้าที่และมีระบบที่ชัดเจน การทำงานร่วมกันจะมีความราบรื่น มีประสิทธิภาพ และสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างหน่วยงาน เพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงและประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัยในปัจจุบัน

2. เพื่อศึกษาปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัย

3. เพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัยที่เหมาะสม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการศึกษา

1. รูปแบบการวิจัย

ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ตามแนวทางที่วิทยาลัยการทัพบกกำหนด

2. ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งเน้นศึกษาการเตรียมความพร้อมสำหรับการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องและข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากตำราและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี SWOT Analysis และสังเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ และพัฒนาข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาระดับยุทธศาสตร์

5. ขั้นตอนการดำเนินงาน

กิจกรรม	ธ.ค.67	ม.ค.68	ก.พ. 68	มี.ค.68	เม.ย. 68	พ.ค. 68
เสนอโครงร่างวิจัย	←→					
เก็บรวบรวมข้อมูล		←→				
วิเคราะห์ข้อมูล			←→			
สรุปผลการวิจัยและอภิปราย				←→		
เขียนรายงานและนำเสนอ					←→	

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัยในปัจจุบัน
2. ทำให้ทราบปัญหาข้อขัดข้องของการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัย
3. ทำให้สามารถกำหนดรูปแบบการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัยที่เหมาะสม

บทที่ 2

บทแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัย ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ก่อนจะนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีหัวข้อเนื้อหา ประกอบด้วย

1. สถานการณ์สาธารณภัยโลก
2. สถานการณ์อุทกภัยของประเทศไทย
3. แนวโน้มอุทกภัยและผลกระทบทางเศรษฐกิจในอนาคต
4. การปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศ
5. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สถานการณ์สาธารณภัยโลก

องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) คาดการณ์ว่า จำนวนประชากรโลกจะเพิ่มสูงขึ้นถึง 9,700 ล้านคน ภายในปีพ.ศ. 2593 จากปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 7,700 ล้านคน ซึ่งจะทำให้ความต้องการสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตเพิ่มสูงขึ้น และยังทำให้แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมที่สำคัญ คือ การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางเมื่อเกิดสาธารณภัยที่ต้องได้รับการดูแลเป็นการเฉพาะนอกจากนี้ยังพบอีกว่าการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเติบโตทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การค้าและการลงทุน เป็นสาเหตุที่ทำให้มีการแข่งขันและการตอบสนองความต้องการของประชาชนมากขึ้น ซึ่งผลที่ตามมา คือ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ถูกใช้อย่างฟุ่มเฟือยการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่ไม่คำนึงถึงความยั่งยืน ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัวของทรัพยากรลดลง เป็นเหตุให้ระบบนิเวศถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลง

สภาพภูมิอากาศที่ทำให้เกิดการผันแปรของฤดูกาล ระดับน้ำทะเลที่เพิ่มสูงขึ้นเป็นสาธารณภัยที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น และเป็นความท้าทายของหลายประเทศทั่วโลกที่ต้องเผชิญความเสี่ยงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (UN, World Population Prospects 2019: Highlights)

Global Climate Risk Index 2020 รายงานอ้างอิงจาก Germanwatch ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ไม่แสวงผลกำไรของประเทศเยอรมันได้ประเมินและจัดอันดับประเทศที่มีความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกโดยผลการศึกษได้ระบุว่า ประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีความเสี่ยงสูงต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอันดับ 8 และในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ระหว่างปี พ.ศ.2542-2561 ประเทศไทยได้เกิดภัยธรรมชาติถึงจำนวน 147 ครั้ง โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2554 ซึ่งเกิดมหาอุทกภัยมีความเสียหาย คิดเป็นร้อยละ 2.3 ต่อค่าเฉลี่ยผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ(GDP) ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว(สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC) ได้ระบุว่า ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่มีความเปราะบางสูงต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่อาจทำให้ระดับน้ำทะเลเฉลี่ยทั่วโลกเพิ่มขึ้นสูงถึง 1.1 เมตรภายในปี พ.ศ.2643 อีกทั้งองค์กร Climate Central ที่ไม่แสวงผลกำไรของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ทำการศึกษากฎีสภาพภูมิอากาศทวีความรุนแรงมากขึ้น มีแนวโน้มทำให้เกิดสาธารณภัยต่อเมืองใหญ่ทั่วโลกที่อยู่ตามแนวชายฝั่งทะเลเช่น เมืองมุมไบ สาธารณรัฐอินเดียเมืองเซี่ยงไฮ้ สาธารณรัฐประชาชนจีน กรุงจาการ์ตาสาธารณรัฐอินโดนีเซียและกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย จะมีโอกาสเกิดความเสี่ยงสูงจากน้ำท่วมพื้นที่ตามแนวชายฝั่งและการทรุดตัวของพื้นดิน

สถานการณ์อุทกภัยของประเทศไทย

เป็นเหตุการณ์ที่เกิดจากฝนตกหนักและฝนตกสะสมเป็นเวลานาน ทำให้เกิดน้ำป่าไหลหลากน้ำท่วมฉับพลัน น้ำท่วมขัง และน้ำล้นตลิ่ง ประชาชนได้รับความเดือดร้อน สิ่งสาธารณประโยชน์และทรัพย์สินของประชาชนได้รับความเสียหายโดยมีสาเหตุหลักได้แก่ มรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดปกคลุมทะเลอันดามันและอ่าวไทยซึ่งในประเทศไทยจะพัดอยู่ในช่วงกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดปกคลุม

ประเทศไทยและอ่าวไทยในช่วงกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ร่องมรสุมที่พัดผ่านบริเวณประเทศไทยในช่วงของแต่ละเดือน หย่อมความกดอากาศต่ำและพายุหมุนเขตร้อน (ดีเปรสชัน โซนร้อน และไต้ฝุ่น) ทั้งนี้แนวโน้มผู้ได้รับผลกระทบไม่คงที่ขึ้นอยู่กับจำนวนของพายุที่เกิดขึ้นในแต่ละปี

1. สถานการณ์อุทกภัยปี พ.ศ. 2567

ประเทศไทยเกิดอุทกภัยช่วงปลายเดือนสิงหาคมถึงต้นเดือนกันยายน 2567 ซึ่งส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อพื้นที่หลายจังหวัดทั่วประเทศ ครอบคลุมทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ โดยมีขอบเขตของผลกระทบที่ขยายวงกว้างจากระดับหมู่บ้านไปจนถึงระดับจังหวัด ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนจำนวนมาก ทั้งนี้ ความรุนแรงของผลกระทบมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ โดยบางจังหวัดในภาคเหนือได้รับผลกระทบอย่างหนักในขณะที่บางพื้นที่เริ่มเห็นสัญญาณการฟื้นตัว การประเมินความเสียหายทางเศรษฐกิจชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่มีนัยสำคัญต่อภาคการเกษตร ซึ่งได้รับความเสียหายมากที่สุด ตามมาด้วยภาคบริการและภาคอุตสาหกรรมสะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของโครงสร้างเศรษฐกิจในพื้นที่เสี่ยงภัย

2. ภาพรวมของเหตุการณ์และพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

สถานการณ์อุทกภัยในประเทศไทย (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2567) ระหว่างวันที่ 16 สิงหาคม ถึง 1 กันยายน 2567 นับเป็นเหตุการณ์ที่สร้างผลกระทบ

อย่างกว้างขวางและรุนแรง ครอบคลุมพื้นที่ 23 จังหวัดทั่วประเทศ ทั้งในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ ขอบเขตของผลกระทบกินวงกว้างถึง 102 อำเภอ 421 ตำบล และ 2,277 หมู่บ้าน ส่งผลให้ประชากรจำนวน 69,130 คน ได้รับผลกระทบโดยตรง นอกจากนี้ ยังมีผู้เสียชีวิต 22 ราย และผู้ได้รับบาดเจ็บ 19 ราย สะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงของภัยพิบัติทางธรรมชาติครั้งนี้ ณ วันที่ 1 กันยายน 2567 สถานการณ์อุทกภัยยังคงดำเนินอยู่ใน 4 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย สุโขทัย พิชญ์โลก และหนองคาย โดยมีผลกระทบต่อ 18 อำเภอ 70 ตำบล และ 223 หมู่บ้าน ส่งผลให้ประชากร 3,979 คน ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการลดลงของพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับช่วงเวลาที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม การที่สถานการณ์ยังคงดำเนินอยู่ในบางพื้นที่ประกอบด้วย เชียงราย มีพื้นที่ได้รับผลกระทบ 5 อำเภอ ครอบคลุม 7 ตำบล 14 หมู่บ้าน ส่งผลกระทบต่อ 404 คน และมีผู้เสียชีวิต 2 ราย โดยระดับน้ำมีแนวโน้มลดลง สุโขทัย เป็นจังหวัดที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด โดยมีพื้นที่ได้รับผลกระทบ 6 อำเภอ ครอบคลุม 39 ตำบล 104 หมู่บ้าน ส่งผลกระทบต่อ 3,483 คน และมีระดับน้ำมีแนวโน้มลดลง พิชญ์โลก มีพื้นที่ได้รับผลกระทบ 2 อำเภอ ครอบคลุม 3 ตำบล 5 หมู่บ้าน ส่งผลกระทบต่อ 40 คน ทั้งนี้ ระดับน้ำมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่การขยายตัวของพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ หนองคาย มีพื้นที่ได้รับผลกระทบ 5 อำเภอ ครอบคลุม 21 ตำบล 100 หมู่บ้าน ส่งผลกระทบต่อ 52 คน และมีระดับน้ำมีแนวโน้มลดลง

3. การประเมินความเสียหายทางเศรษฐกิจ

สถานการณ์อุทกภัยในภาคเหนือของประเทศไทยได้ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อเศรษฐกิจระดับภูมิภาคและระดับประเทศ (กรุงเทพมหานคร, 2567) โดยหอการค้าไทยและมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยได้ดำเนินการประเมินมูลค่าความเสียหายเบื้องต้น ซึ่งคาดว่าจะอยู่ที่ประมาณ 8,000 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.05 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) โดยมีข้อสมมติว่าสถานการณ์จะคลี่คลายภายในระยะเวลา 15 วัน นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ผลกระทบรายภาคเศรษฐกิจ พบว่า

1.) ภาคการเกษตรได้รับผลกระทบมากที่สุด โดยมีมูลค่าความเสียหายประมาณ 7,168 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 89.6 ของความเสียหายทั้งหมด

2.) ภาคบริการได้รับผลกระทบเป็นอันดับสอง โดยมีมูลค่าความเสียหายประมาณ 693 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 8.66

3.) ภาคอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบน้อยที่สุดในสามภาคหลัก โดยมีมูลค่าความเสียหายประมาณ 139 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.74

ทั้งนี้ จังหวัดที่ได้รับความเสียหายสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ 1) เชียงราย มูลค่าความเสียหายรวม 3,632 ล้านบาท 2) พะเยา มูลค่าความเสียหายรวม 2,034 ล้านบาท และ 3) สุโขทัย มูลค่าความเสียหายรวม 1,359 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม มีการคาดการณ์ว่าหากสถานการณ์อุทกภัยยืดเยื้อเป็นระยะเวลา 1 เดือน และขยายวงกว้างสู่ลุ่มน้ำที่มีพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญ มูลค่าความเสียหายอาจเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาลซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการภัยพิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและทันทั่วถึง

แนวโน้มอุทกภัยและผลกระทบทางเศรษฐกิจในอนาคต

จากรายงานเรื่อง Thailand Economic Monitor Building a Resilient Future : Coping With Droughts and Floods (ธนาคารโลก, 2566) ระบุว่า ประเทศไทยมีความเปราะบางอย่างมีนัยสำคัญต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อันเนื่องมาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ อาทิ การมีชายฝั่งทะเลที่ยาว ระบบเกษตรกรรมที่อ่อนไหว และมีความเสี่ยงสูงต่อภัยธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่ง พายุ อุทกภัย และภัยแล้ง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความแปรปรวนของสภาพอากาศกำลังส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจของประเทศ และเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายในการก้าวสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูง ธนาคารโลกยังระบุว่า ประเทศไทยกำลังเผชิญกับความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญจากอุทกภัย โดยการวิเคราะห์แนวโน้มและการคาดการณ์ในอนาคตแสดงให้เห็นถึงภาพที่น่าวิตกกังวล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิ ซึ่งมีการคาดการณ์ว่าภายใต้สถานการณ์การปล่อยก๊าซเรือนกระจกในระดับสูงสุด อุณหภูมิเฉลี่ยรายวันอาจเพิ่มขึ้นถึง 1.8°C ภายในปี 2583-2602 และอาจสูงถึง 3.8°C ภายในปี 2623-2642 การประเมินผลกระทบ

ทางเศรษฐกิจจากอุทกภัยในอนาคตแสดงให้เห็นถึงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในระดับที่สูงมาก โดยการประเมินความเสียหายต่อเศรษฐกิจที่เกิดจากอุทกภัยภายในกลางศตวรรษนี้มีตั้งแต่ร้อยละ 1 ถึงร้อยละ 44 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เมื่อเทียบกับสถานการณ์ที่ไม่มีผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไม่แน่นอนสูงของผลกระทบในอนาคต นอกจากนี้ รายงานการประเมินรายได้และรายจ่ายสาธารณะของประเทศไทยโดยธนาคารโลก (2023) ยังชี้ว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอาจทำให้ GDP ของไทยลดลงร้อยละ 10-20 ภายในปี 2593 การคาดการณ์ยังระบุว่าหากเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในช่วงต้นทศวรรษ 2030 อาจสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจสูงถึงร้อยละ 10-15 ของ GDP ซึ่งมีมูลค่าสูงกว่าความเสียหายจากเหตุการณ์อุทกภัยในปี 2554 ถึงสองเท่า ประเทศไทยเผชิญกับความเสี่ยงสูงจากภัยธรรมชาติ และได้รับการจัดอันดับสูงในดัชนีความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติต่างๆ ดัชนีความเสี่ยง INFORM ซึ่งเป็นการประเมินความเสี่ยงระดับโลก ในประเด็นวิกฤตด้านมนุษยธรรมและภัยพิบัติ จัดอันดับประเทศไทยอยู่ที่ 74 อย่างไรก็ดีตาม ในด้านความเสี่ยงเฉพาะการเกิดอุทกภัย ประเทศไทยถูกจัดอันดับที่ 9 จาก 191 ประเทศ รองจากเมียนมาร์ เวียดนาม และกัมพูชา ซึ่งตอกย้ำถึงความเสี่ยงสูงมากต่อน้ำท่วมทั้งในแง่ความถี่และผลกระทบ การศึกษาเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นว่าการเกิดอุทกภัยทั่วประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เขตเมือง และลุ่มแม่น้ำสำคัญซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเปราะบางสูงต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผลการคาดการณ์ระบุว่าจำนวนประชากรที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยอาจเพิ่มขึ้นถึง 2.5 เท่าภายในปี พ.ศ. 2578-2587 เมื่อเทียบกับปี 2553 ความเสี่ยงนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาถึงพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของประชากรร้อยละ 22 ของประเทศและสร้าง GDP เกือบร้อยละ 50 พื้นที่ดังกล่าวมีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดอุทกภัยในอนาคต อันเนื่องมาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์และการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว ความเสี่ยงจากอุทกภัยที่เพิ่มขึ้นนี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อห่วงโซ่อุปทาน กระบวนการผลิต และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ การตระหนักถึงความเสี่ยงเหล่านี้และการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างบูรณาการจึงเป็น

สิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเสริมสร้างความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวของประเทศไทยต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในอนาคต สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนามาตรการรับมือและการปรับตัวที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

จากการศึกษาสถานการณ์อุทกภัยและการจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศไทยพบว่าประเทศกำลังเผชิญกับความท้าทายที่เร่งด่วนในการเตรียมรับมือกับอุทกภัยที่มีแนวโน้มรุนแรงและถี่ขึ้นอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การคาดการณ์ระบุว่าอุณหภูมิเฉลี่ยรายวันอาจเพิ่มขึ้นถึง ซึ่งจะส่งผลให้รูปแบบและความรุนแรงของอุทกภัยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากอุทกภัยในอนาคตอาจสูงถึงร้อยละ 44 ของ GDP ภายในกลางศตวรรษนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาระบบการจัดการอุทกภัยที่มีประสิทธิภาพและยืดหยุ่นมากขึ้น การวิเคราะห์โครงสร้างงบประมาณด้านการป้องกันอุทกภัยเผยให้เห็นถึงปัญหาสำคัญหลายประการประการแรก มีการพึ่งพามาตรการเชิงโครงสร้างมากเกินไป โดยงบประมาณส่วนใหญ่ถูกจัดสรรไปยังการพัฒนาระบบระบายน้ำและการก่อสร้างประตูระบายน้ำ ในขณะที่มาตรการที่ไม่ใช่เชิงโครงสร้างเช่น การพัฒนาระบบเตือนภัย การสร้างความตระหนักของชุมชน และการวางแผนการใช้ที่ดิน ได้รับการสนับสนุนน้อยกว่ามาก ประการที่สอง การจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับระดับความเสี่ยงของแต่ละลุ่มน้ำโดยพบว่าบางลุ่มน้ำที่มีความเสี่ยงสูงกลับได้รับงบประมาณน้อย ในขณะที่บางพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่ำกว่ากลับได้รับงบประมาณมากกว่า สะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมดุลในการจัดการความเสี่ยงระหว่างพื้นที่ ในด้านกฎหมาย แม้ว่าพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 จะมุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างบูรณาการ แต่ยังพบปัญหาในการนำไปปฏิบัติหลายประการ อาทิ การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติที่มีข้อจำกัดและการขาดการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบกับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนตามที่กำหนดในกฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และพบความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อรับมือกับอุปสรรคเหล่านี้ ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาในหลายด้าน ได้แก่

- 1) การพัฒนาระบบการจัดการอุทกภัยแบบบูรณาการและปรับตัวได้ ที่ใช้เทคโนโลยี AI และ Big Data ในการพยากรณ์และเตือนภัย
- 2) การปรับสมดุลระหว่างมาตรการเชิงโครงสร้างและไม่เชิงโครงสร้าง โดยเพิ่มการลงทุนในมาตรการที่อาศัยระบบนิเวศ
- 3) การเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจและสังคม ผ่านการพัฒนาระบบประกันภัยน้ำท่วมแห่งชาติและการสนับสนุนชุมชนที่ได้รับผลกระทบ
- 4) การพัฒนาระบบการจัดการความรู้และนวัตกรรม โดยจัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศด้านการจัดการอุทกภัยแห่งชาติ
- 5) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและความตระหนักของสาธารณชน ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลและการศึกษา
- 6) การปรับปรุงกรอบกฎหมายและนโยบายให้มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และ
- 7) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการลุ่มน้ำข้ามพรมแดน และการแลกเปลี่ยนความรู้ การดำเนินการในด้านต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยยกระดับการจัดการอุทกภัยของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น พร้อมรับมือกับความท้าทายในอนาคต

การปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศ

1. กล่าวโดยทั่วไป

กองทัพเป็นกำลังหลักในการป้องกันประเทศ ในขั้นตอนแรกรัฐบาลโดยกระทรวงกลาโหมจะต้องเตรียมกำลังทหารให้มีขีดความสามารถทั้งในการป้องกันและป้องกัน ขณะเดียวกันจะต้องจัดเงื่อนไขต่าง ๆ ทั้งที่จะก่อให้เกิดปัญหากระทบกระทั่งกับประเทศเพื่อนบ้านและปัญหาที่จะสร้างความแตกแยกภายใน หากการป้องกันและ การใช้พลังอำนาจของชาติในด้านอื่น ๆ ไม่บรรลุผล กำลังทหารจะเป็นหนทางเลือกของรัฐบาลในการพิจารณาใช้เข้าป้องกันหรือระงับปราบปรามการปฏิบัติการกิจหลักของกองทัพ นอกเหนือจากการรบ คือการร่วมพัฒนาประเทศ และช่วยเหลือ/บรรเทาสาธารณภัยให้แก่

ประชาชน ดังนั้นกำลังพลในกองทัพบกมีความจำเป็นจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของสงคราม และมูลเหตุที่ทำให้เกิดสงคราม และวิวัฒนาการเกี่ยวกับรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ตลอดจนศึกษาให้เกิดความเข้าใจถ่องแท้ถึงเรื่อง หลักนิยมทางทหาร เนื่องจากแต่ละกองทัพบกมีคุณลักษณะ ชีตความสามารถ และข้อจำกัดที่แตกต่างกัน การนำขีดความสามารถที่แตกต่างกันมาเข้าปฏิบัติการต่อจุดมุ่งหมายเดียวกัน จะทำให้บรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพจากการปฏิบัติการรบที่ผ่านมาในอดีตของประเทศไทย แม้ว่าจะได้มีการปฏิบัติการรบร่วมระหว่าง ทบ.และ ทอ.หลายครั้ง แต่ความไม่เข้าใจกันในเรื่องหลักนิยม และการวางแผนทำให้เกิดปัญหาข้อขัดข้องหลายประการ ซึ่งกองทัพบกและกองทัพอากาศได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็น จึงได้มีการจัดทำเอกสารการปฏิบัติการรบรวมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศ

2. ความมุ่งหมาย

1. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บังคับบัญชา ฝ่ายอำนวยการ และหน่วยปฏิบัติระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการวางแผนร่วมและปฏิบัติการยุทธร่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในทุกระดับ
2. เพื่อเป็นการนำไปสู่การจัดทำหลักนิยมการรบรวมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศที่สมบูรณ์ทั้งนี้โดยยึดถือหลักนิยมการยุทธร่วมของ บก.ทหารสูงสุดเป็นหลัก
3. เพื่อให้กำลังพลทั้ง 2 กองทัพ ได้มีความคุ้นเคยก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ยามปกติ

3. หลักนิยม การยุทธร่วม (Joint Operation)

การปฏิบัติการทางทหารที่ใช้กำลังรบหลักของชาติเดียวกัน ตั้งแต่สองเหล่าทัพขึ้นไปภายใต้การบังคับบัญชาทางยุทธการ (Operation Command) หรือการควบคุมทางยุทธการ (Operation Control) ของผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว

หลักการยุทธร่วม

- 1) หลักเอกภาคของความพยายาม หมายถึง มีการร่วม
- 2) หลักการทุ่มเทกำลังทางทหาร
- 3) หลักดำรงความริเริ่ม
- 4) หลักความคล่องตัว
- 5) หลักการขยายผลในทางลึก
- 6) หลักการดำรงเสรีภาพในการปฏิบัติ
- 7) หลักความสามารถดำรงอยู่
- 8) หลักความชัดเจน
- 9) หลักรู้เขารู้เรา

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการยุทธร่วม

- 1) กำลังพลจะต้องมีความไว้วางใจกันและเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน
- 2) ผู้นำและผู้ปฏิบัติทุกคนต้องมีความรอบรู้ในหน้าที่
- 3) ทหารจะต้องมีระเบียบ วินัยมีจิตใจรุกรบ มีสมรรถภาพและอยู่ใน

สภาพพร้อมรบ

- 4) การสร้างบรรยากาศทำงานเป็นทีม

การจัดหน่วยและความรับผิดชอบ เพื่อให้หน้าที่รับผิดชอบในการวางแผน ประสานงาน อำนวยการ ควบคุมบังคับบัญชา และกำกับดูแลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เหมาะสม ในบทนี้จะกล่าวหน่วยที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานดังกล่าว

การจัดหน่วยบัญชาการ

1) ผู้บัญชาการกำลังรบที่ได้รับการแต่งตั้งจะได้รับอำนาจในการจัดหน่วย เพื่อให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบ ซึ่งจะต้องมีลักษณะที่อ่อนตัวสามารถรองรับต่อแผนการปฏิบัติต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

2) กำลังพล, ธุรการ และการส่งกำลังบำรุง สนับสนุน กกล.ร่วม จะกระทำผ่าน ผบ.กกล. เหล่าทัพต่าง ๆ ส่วนเหล่าทัพยังคงมีภารกิจสนับสนุนด้านธุรการ และส่งกำลังบำรุงต่อกองกำลังเหล่าทัพ

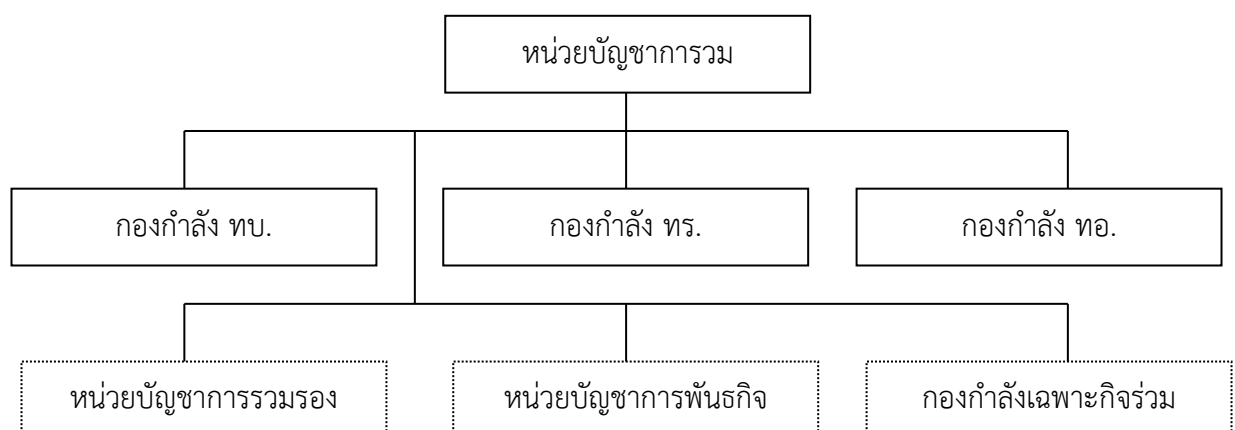
3) การจัดหน่วยของ กกล.ร่วม อาจกระทำได้ 3 ลักษณะ คือ

- 1) จัดในลักษณะแบ่งเป็น กกล.เหล่าทัพ
- 2) จัดในลักษณะแบ่งตามหน้าที่ เช่น กกล.ทหารยานเกราะ, กกล.ทหารพลร่ม ฯลฯ

3) รูปแบบของหน่วยบัญชาการรบกำหนดไว้หลายแบบ ตามความจำเป็นในการปฏิบัติงาน ทั้งในการพิจารณาจากทางด้านพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ และในด้านการปฏิบัติการกิจซึ่ง ได้แก่

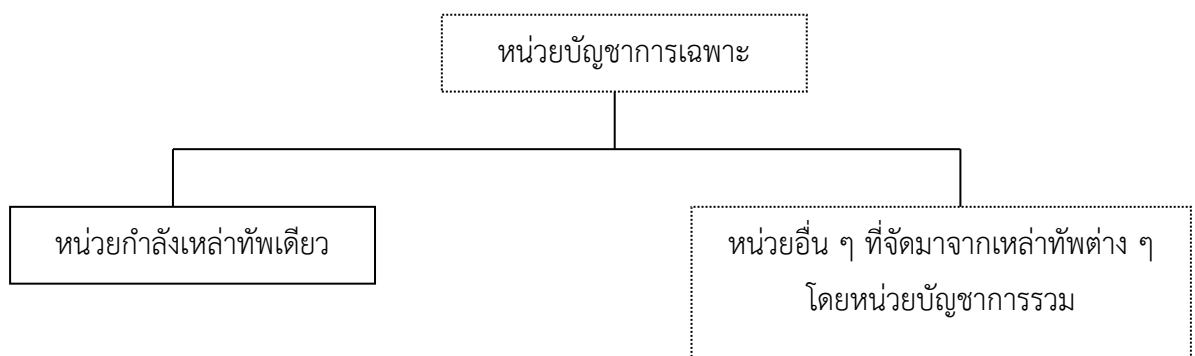
- (1) หน่วยบัญชาการรวม
- (2) หน่วยบัญชาการเฉพาะ
- (3) หน่วยบัญชาการรวมรอง
- (4) กองกำลังเหล่าทัพ
- (5) กองกำลังเฉพาะกิจร่วม
- (6) หน่วยบัญชาการพันธกิจ

การประกอบกำลัง หน่วยบัญชาการรวม

- หมายเหตุ 1. หมายถึง หน่วยที่จัดขึ้นเมื่อมีความจำเป็น
2. อย่างน้อยต้องประกอบด้วยหน่วยกำลังตั้งแต่ 2 เหล่าทัพขึ้นไป

การประกอบกำลังหน่วยบัญชาการเฉพาะ

- หมายเหตุ หมายถึง หน่วยที่จัดตั้งขึ้นเมื่อมีความจำเป็น

การประกอบกำลังหน่วยบัญชาการรวมรอง

- หมายเหตุ 1. หมายถึง หน่วยที่จัดขึ้นเมื่อมีความจำเป็น
2. อย่างน้อยต้องประกอบด้วยหน่วยกำลังตั้งแต่ 2 เหล่าทัพขึ้นไป

กองกำลังเฉพาะกิจร่วม (กก.ฉก.ร่วม)

เป็นหน่วยที่จัดตั้งขึ้นมาเฉพาะกิจในสถานการณ์ที่มีความจำเป็นกำหนดภารกิจเฉพาะเจาะจงอยู่ในขอบเขตจำกัดไม่กว้างขวางและต่อเนื่อง เมื่อบรรลุนิติภารกิจแล้วก็ยุบเลิกหน่วยไป การประกอบกำลัง 2 เหล่าทัพ หรือมากกว่า ผบ.กก.ฉก.ร่วม อาจจะเป็นผู้บังคับบัญชาหน่วยกำลังเหล่าทัพ ซึ่งถูกคัดเลือกโดยความเห็นชอบของ ผบ.หน่วยบัญชาการรวม

4. หลักนิยมกองทัพบก

ภารกิจ ตาม พรบ.จัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2503 ได้กำหนดไว้ว่า “กองทัพบกมีหน้าที่เตรียมกำลังทางบกและป้องกันราชอาณาจักร มีผู้บัญชาการทหารบกเป็นผู้บังคับบัญชา”

คุณลักษณะ กำลังทางบกมีไว้เพื่อปฏิบัติการในสภาพแวดล้อมทางบกอย่างต่อเนื่อง สภาพแวดล้อมประกอบด้วย ผิวพื้นของโลก รวมทั้งเขตน่านน้ำ และห้วงอากาศที่ต่อเนื่อง ดังนั้นกำลังทางบกจึงประกอบด้วย หน่วยทางพื้นดิน หน่วยทางอากาศ หน่วยทางน้ำ

ขีดความสามารถ

1) เป็นกำลังที่สามารถยึดครองพื้นที่ ประชาชน และทรัพยากรได้โดยตรงอย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง

2) เป็นกำลังที่ใช้ดำเนินการโดยเด็ดขาดในขั้นสุดท้าย เพื่อบังคับให้อีกฝ่ายปฏิบัติตามความประสงค์ของตน

3) เป็นกำลังที่ใช้เป็นหลักในการรักษาเสถียรภาพ และความมั่นคงภายใน
ข้อจำกัด

4) การเคลื่อนที่จำกัด ขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิประเทศ และประเภทของ
หน่วย

5) ต้องการรับการสนับสนุนทางการส่งกำลังบำรุงอย่างต่อเนื่อง

6) เป็นเป้าหมายที่เสียเปรียบ และล่อแหลมต่อการโจมตีทางอากาศ และการระดมยิงจากกำลังทางทะเล

การปฏิบัติการของกำลังทางบก

การปฏิบัติการของกำลังทางบกในปัจจุบัน ได้ยึดถือหลักนิยมการรบอากาศ พื้นดินเป็นแนวทางในการปฏิบัติ หลักนิยมวิธีนี้เป็นวิธีการของกองทัพบก ในการเสริมสร้าง และใช้อำนาจกำลังรบในระดับยุทธการ และยุทธวิธี นอกจากนั้นหลักนิยมนี้ใช้พื้นฐานมาจากการแสวงหาความริเริ่ม หรือครองความริเริ่มเอาไว้แล้วใช้ความริเริ่มที่มีอยู่อย่างห้าวหาญ เพื่อให้บรรลุภารกิจที่ได้รับมอบหมาย วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติทั้งสิ้น ก็คือ การบีบบังคับข้าศึกได้ตามเจตนารมณ์ของฝ่ายเรานั้นก็คือ การบรรลุความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ในการดำเนินการดังกล่าว เราจะต้องทำให้ข้าศึกเสียดุลยภาพ ด้วยการโจมตีข้าศึกอย่างรุนแรงในทิศทางที่ข้าศึกไม่ได้คาดคิดเอาไว้ก่อน แล้วติดตามอย่างรวดเร็ว ไม่ให้ข้าศึกตั้งตัวติดและปฏิบัติการต่อไปอย่างห้าวหาญ จนกว่าจะบรรลุเป้าหมายของหน่วยเหนือ การดำเนินการดังกล่าวจะบังเกิดผลดีเยี่ยม เมื่อสามารถโจมตีอย่างรุนแรงต่อดำบล หรือหน่วยที่ตกอยู่ในภาวะวิกฤติของข้าศึก ซึ่งเมื่อข้าศึกสูญเสียหน่วยหรือดำนดังกล่าวแล้ว จะทำให้ข้าศึกสูญเสียความเป็นปีกแผ่นในการปฏิบัติการ จากการปฏิบัติดังกล่าวจะทำให้สามารถบรรลุภารกิจได้อย่างรวดเร็วและประหยัด นอกจากนี้การปฏิบัติการจะต้องรวดเร็วรุนแรงคาดคิดไม่ได้และไม่มีทิศทางที่แน่นอนรวมทั้งใช้จังหวะที่รวดเร็ว จนข้าศึกไม่สามารถตอบโต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนในระดับยุทธการ จะต้องให้สอดคล้องและเหมาะสมกับที่หมายแตกหักจะต้องเน้นในเรื่องความอ่อนตัว การสร้างโอกาสได้เปรียบในการต่อสู้ ด้วยการแสวงจุดอ่อนของข้าศึก เน้นการรวมกำลัง ณ จุดศูนย์ดูลของข้าศึก ปฏิบัติการร่วมอย่างประสานสอดคล้องและขยายผลจากความคืบหน้าทางยุทธวิธีอย่างห้าวหาญ เพื่อให้บรรลุผลทางยุทธการที่กำหนดไว้ การวางแผนทางยุทธวิธี จะต้องมีความเฉพาะเจาะจงเพียงพอที่จะรักษาความประสานสอดคล้องในการปฏิบัติเอาไว้ตลอดห่วงเวลาการรบ แต่ในขณะเดียวกันแผนจะต้องมีความอ่อนตัว พร้อมทั้งจะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง ที่อาจเกิดขึ้นหรือฉวยโอกาสเข้าทำลายข้าศึกในทันที ผลสำเร็จในสนามรบจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการต่อสู้ของกองทัพบก ซึ่งมีความผูกพันกับหลักการพื้นฐาน 4 ประการ นั่นคือความริเริ่ม ความว่องไว ความลึก และการประสานสอดคล้อง การ

ปฏิบัติการของกำลังทางบก ในการรบบตามหลักนิยมนี แบ่งการปฏิบัติหลัก ๆ ออกเป็น 3 แบบ คือ

1) การปฏิบัติการรบด้วยวิธีรุก เป็นแบบของการปฏิบัติการรบที่จะก่อให้เกิดชัยชนะเด็ดขาด อันเป็นวิธีรบวิธีเดียวที่จะบรรลุเป้าหมาย หรือการทำลายกำลังรบของข้าศึกได้อย่างสิ้นเชิง โดยฝ่ายที่ทำการรบด้วยวิธีรุก จะมุ่งก่อให้เกิดความได้เปรียบเฉพาะพื้นที่ขึ้น ณ ตำบลที่ต้องการผลแตกหัก ด้วยการรวมกำลังอย่างรวดเร็ว และด้วยการโจมตีด้วยความรุนแรงในทิศทาง หรือเวลาที่ต้องการจะทำให้ระบบการป้องกันของข้าศึกเสียเปรียบขาดความเป็นปึกแผ่น และพ่ายแพ้ไปในที่สุด

2) การปฏิบัติการรบด้วยวิธีรับ เป็นแบบของการปฏิบัติการรบที่กระทำเพื่อรักษาภูมิประเทศให้ได้เวลา ป้องกันข้าศึกเข้ามาในพื้นที่ และทำลายหรือทำความเสียหายให้กับฝ่ายเข้าตี ถึงแม้ว่าจะมีผลสำเร็จในการต้านทานข้าศึก แต่ไม่สามารถประสบความสำเร็จแห่งชัยชนะได้ในระดับสูง แม้ว่าจะใช้ยุทธศาสตร์ในการตั้งรับเพื่อยับยั้งข้าศึก แต่ก็จะมีกำลังบางส่วนปฏิบัติการรบด้วยวิธีรุก เพื่อทำลายข้าศึก ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ นักทฤษฎีทางด้านการทหารจึงพิจารณาว่าการตั้งรับเป็นแบบการรบที่ทำให้ เกิดผลแตกหักน้อยของสงคราม แต่จะพิจารณาใช้ในการกิจที่เหมาะสมชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น เว้นแต่จะถูกบังคับด้วยความมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับสูง

3) การปฏิบัติการรบด้วยวิธีร่นถอย เป็นแบบของการปฏิบัติการรบเพื่อเคลื่อนย้ายกำลังไปข้างหลังหรือออกห่างข้าศึก อาจเป็นการปฏิบัติที่ถูกบีบบังคับ หรือด้วยความสมัครใจก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามจะต้องได้รับอนุมัติจาก ผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือก่อนเสมอ การร่นถอยจะทำได้ในเวลา ถอนกำลังหลักเลี่ยงการรบภายใต้สถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ของฝ่ายเรา หรือเพื่อดึงข้าศึกเข้ามาสู่พื้นที่ที่ไม่เกื้อกูลต่อข้าศึก ผู้บังคับหน่วยจะใช้การรบด้วยวิธีร่นถอยเพื่อรบกวนข้าศึก ทำให้ข้าศึกอ่อนกำลังลง หรือเพื่อดำเนินการร่นถอยและทำลายข้าศึก การร่นถอยยังใช้ในการดำเนินกลยุทธ์ในระดับยุทธการ เพื่อการวางกำลังใหม่ เพื่อร่นระยะทางคมนาคม หรือเพื่อให้หน่วยอื่นสามารถถอนกำลังไปใช้ในพื้นที่ยื่นได้ การปฏิบัติการรบวิธีร่นถอยเป็นการปฏิบัติการรบที่ยาก การร่นถอยเวลาและการถอนตัวมีอัตราความเสี่ยงต่อการสูญเสียที่สูง ดังนั้นการร่นถอยจึงต้องมีการจัดหน่วยและ

การปฏิบัติที่ดีจึงจะประสบความสำเร็จได้ หน่วยที่ไม่มีการจัดที่ดีแล้วทำการร่นถอยภายใต้
 วิชาชีพที่เข้มแข็ง ก็มักจะต้องถูกทำลายอย่างย่อยยับ

5. หลักนิยมกองทัพอากาศ

หลักนิยมคือพื้นฐานสำหรับใช้เป็นแนวทางปฏิบัติของกำลังทหาร เพื่อ
 สนับสนุนวัตถุประสงค์ของชาติ การไม่มีหลักนิยมหรือมีหลักนิยมที่ไม่เหมาะสมกับ
 ธรรมชาติของกำลังแต่ละประเภทจะทำให้การปฏิบัติการกิจของเหล่าทัพตลอดจนการ
 พัฒนาเป็นไปในทิศทางที่ไม่ถูกต้องและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรกับอาจเป็นสาเหตุหนึ่ง
 ที่ทำให้พ่ายแพ้ในสงครามได้ สำหรับประเทศไทยอนุโลมได้ว่ามีหลักนิยมทางทหารมาแต่
 โบราณ เช่น ตำราพิชัยสงครามต่าง ๆ แต่การศึกษาจำกัดอยู่ในวงแคบไม่พัฒนาและ
 แพร่หลายนัก ในประวัติศาสตร์ ความขัดแย้งของมนุษยชาติเริ่มต้นด้วยกำลังทางบกก่อน
 และเกิดกำลังทางเรือในเวลาต่อมา หลักนิยมจึงเกิดขึ้นกับกำลังดังกล่าวก่อนนับพันปีจนถึง
 สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ซึ่งมีการใช้กำลังทางอากาศขนาดใหญ่ทำสงครามเป็นครั้งแรก หลัก
 นิยมของกำลังทางอากาศจึงเกิดขึ้น ถึงแม้ว่ากำลังทางอากาศจะมีอายุน้อยมากเมื่อเทียบ
 กับกำลังทางบกและกำลังทางเรือ แต่กำลังทางอากาศมีวิวัฒนาการอย่างรวดเร็วควบคู่ไป
 กับเทคโนโลยี หลักนิยมทางอากาศจึงพัฒนาตามไปด้วยอย่างรวดเร็วเช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้น
 กำลังทางอากาศได้พัฒนาจากกำลังที่มีอยู่น้อยที่สุดเป็นกำลังซึ่งสามารถตัดสินใจการแพ้ชนะ
 ของสงครามได้ โดยอาศัยจุดเด่นของกำลังทางอากาศ ที่มี พิสัยไกล มีความรวดเร็ว มีความ
 อ่อนตัว มีความแม่นยำสูง เป็น รวมการบัญชาการ กระจายการควบคุม แยกการปฏิบัติ

ปัจจุบัน กองทัพอากาศของชาติต่าง ๆ มีการใช้หลักนิยมกันอย่างกว้างขวางจึง
 จำเป็นที่จะต้องศึกษาให้เข้าใจก่อนที่จะนำมาใช้ เนื่องจากหลักนิมนั้นกำหนดขึ้นตาม
 สภาพแวดล้อมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของแต่ละประเทศ จึงแตกต่างกันออกไปในประเด็น
 ปลิกย่อย กองทัพอากาศก่อนที่จะมีหลักนิยมใช้เองก็ได้อนุโลมใช้ตามกองทัพอากาศของ
 ชาตินาอานาจ จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นในบางโอกาสทั้งในการศึกษาและการปฏิบัติ ในการ
 ปฏิบัติการของกำลังทางอากาศไม่ว่าจะเป็นของประเทศใด ลักษณะการปฏิบัติและหัวข้อ
 สำคัญของหลักนิยมจะมีความคล้ายคลึงกันในส่วนที่เป็นธรรมชาติของกำลังทางอากาศแต่
 รายละเอียดปลีกย่อยจะแตกต่างกันไปตามคุณลักษณะและขีดความสามารถพื้นฐานของ

ประเทศนั้น ๆ เช่น ลักษณะทางภูมิรัฐศาสตร์ พลังอำนาจของชาติ งบประมาณ ภัยคุกคาม และอาวุธยุทธโธปกรณ์ที่มีอยู่ กองทัพอากาศจึงจำเป็นต้องมีหลักนิยมที่สอดคล้องกับปัจจัยดังกล่าว โดยไม่ยึดหลักนิยมของประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ ในขณะเดียวกันยังจำเป็นต้องคงหัวข้อที่มีความเป็นสากลไว้

หลักนิยมกองทัพอากาศเป็นกรอบแนวทางปฏิบัติที่มุ่งเน้นการปฏิบัติภารกิจด้วยความรวดเร็ว ความแม่นยำ และความยืดหยุ่นสูง เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ทางทหารในการปกป้องอธิปไตยและผลประโยชน์ของชาติ โดยมีรูปแบบการบัญชาการที่รวมศูนย์แต่กระจายการควบคุมตามสถานการณ์จริง การใช้เทคโนโลยีและข้อมูลที่ทันสมัยสนับสนุนการตัดสินใจและการปฏิบัติการ รวมทั้งเน้นการประสานงานระหว่างหน่วยงานทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ในขณะเดียวกัน หลักการปฏิบัติการบรรเทาสาธารณภัยของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) มุ่งเน้นการจัดการภัยพิบัติอย่างบูรณาการโดยการประสานความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในพื้นที่ เพื่อป้องกัน เตรียมความพร้อม ตอบสนอง และฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ โดยใช้ระบบบัญชาการเหตุการณ์ที่มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทของภัยพิบัติและชุมชน พร้อมนำเทคโนโลยี เช่น ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) และระบบแจ้งเตือนภัยมาใช้สนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งสองหลักการมีความสอดคล้องกันในแง่ของการจัดการและควบคุมที่มีประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสนับสนุน และความจำเป็นในการประสานความร่วมมือของหลายฝ่าย อย่างไรก็ตามหลักนิยมกองทัพอากาศเน้นความรวดเร็วและความแม่นยำสูงในภารกิจที่มีความเสี่ยงสูงและมีลักษณะเป็นการรบในขณะที่หลักการของ ปภ. เน้นการบริหารจัดการภัยพิบัติที่ครอบคลุมทุกระยะของวงจรภัย ตั้งแต่การป้องกันจนถึงการฟื้นฟู ดังนั้นการผสมผสานความรู้และแนวทางจากทั้งสองระบบ สามารถส่งเสริมให้การปฏิบัติการบรรเทาสาธารณภัยมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ต้องการการตอบสนองอย่างรวดเร็วและแม่นยำ รวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรและการประสานงานที่เป็นระบบและครอบคลุมทุกภาคส่วน

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ร.อ.พัทธพล ณ นคร ได้ศึกษาการบรรเทาสาธารณภัยร่วมไทย-ลาว ระหว่าง ปีพ.ศ.2561-2566 : กรณีศึกษาภารกิจกองทัพอากาศ ผลการศึกษา พบว่า กองทัพอากาศมีบทบาทหน้าที่ในการตอบสนองนโยบายรัฐบาลและปฏิบัติตามข้อตกลง อาเซียนว่าด้วยการจัดการภัยพิบัติและการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน (AADMER) โดย กองทัพอากาศ พัฒนากำลังทางอากาศในการปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานรัฐบาลและ ต่างประเทศ อย่างกรณีศึกษาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2561-2566 จากเหตุการณ์อุทกภัยใหญ่ ที่ประเทศลาว และเหตุการณ์ปัญหาหมอกควันข้ามพรมแดน การศึกษาได้ข้อสรุปว่า ในปี พ.ศ.2561-2564 ที่เกิดเหตุการณ์อุทกภัยใหญ่ที่ประเทศลาว รัฐบาลไทยได้มีส่วนร่วม ในการช่วยเหลือโดยกองทัพอากาศได้นำอากาศยานไปลำเลียงสิ่งของอุปโภคและบริโภค ในปี พ.ศ.2562-2564 เหตุการณ์ปัญหาหมอกควันข้ามพรมแดน ที่หมอกควันส่วนหนึ่งมาจากประเทศลาว รัฐบาลไทยได้ขอความร่วมมือร่วมผ่านทางเลขาธิการอาเซียนเพื่อขอ ความร่วมมือประเทศลาว และกองทัพอากาศมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน ในปี 2565-2566 จากความร่วมมือร่วมพัฒนากลายเป็นการปฏิบัติการร่วม ที่เริ่มจาก กองทัพอากาศไทยและกองทัพอากาศลาวมีการประชุมเกี่ยวกับการบรรเทาสาธารณภัย จนนำไปสู่การฝึกร่วมระหว่างสองประเทศ จากกรอบทฤษฎีที่ใช้วิเคราะห์กรณีศึกษา ดังกล่าว ทำให้เห็นถึงการพัฒนาจากความร่วมมือร่วมมาเป็นการปฏิบัติการร่วม จนทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองประเทศ

2. ศิลปนันต์ ลำกุล ศึกษาบทบาทของกองทัพไทยในการจัดการภัยพิบัติทาง ธรรมชาติในประเทศไทย : บทสำรวจปัญหาและแนวคิดในการแก้ไขสรุปผลการศึกษา พบว่าเพื่อให้ได้มาซึ่งการแสวงหาแนวคิดเชิงนโยบายในการสรรสร้างบทบาทของทหาร ในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ ที่มีความเหมาะสมกับศักยภาพและขีดความสามารถ ที่ทหารมีอยู่กองทัพเป็นหน่วยงานที่มีความสามารถในการเผชิญภัยคุกคามความมั่นคง ในทุกรูปแบบ และสามารถปฏิบัติการกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะมีบุคลากรและเครื่องมือ ที่มีลักษณะเฉพาะตามความถนัดและความชำนาญของแต่ละภารกิจในการบรรเทาภัยพิบัติ ที่เกิดจากธรรมชาติ กองทัพจะประสบความสำเร็จในบทบาทที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน เป็นอย่างสูงและได้รับการยอมรับจากสังคมโดยรวมในแง่ของความเร็วและ

มีประสิทธิภาพก็ตาม แต่จากข้อจำกัดทางกฎหมาย ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานทำให้ กองทัพยังไม่สามารถใช้ศักยภาพที่แท้จริงอย่างเต็มที่ ทำให้บทบาทในการตอบสนองต่อ เหตุการณ์ภัยพิบัติอย่างรวดเร็วและทันต่อสถานการณ์ ยังต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ กองทัพสามารถใช้ทรัพยากรที่กระจายอยู่ในทุกเหล่าทัพให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นและ เป็นประเด็นสำคัญในการกำหนดปัญหาและออกแบบการวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบต่อไป

3. พลเรือตรี สุรพงศ์ เจริญวัฒนสุข ศึกษาความร่วมมือทางทหารระหว่าง ประเทศ (กองทัพอาเซียน) พบว่า“อาเซียน” เป็นองค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งผู้นำของสมาชิกประเทศ ในอาเซียนพยายามที่จะขีดจำกัดตัวเองในบางครั้งว่า “จะไม่ให้องค์กรก้าวข้ามไปสู่การเป็น องค์กรของความร่วมมือทางการทหาร” เหมือนอย่างที่ได้ (องค์การสนธิสัญญาป้องกัน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) เคยก่อตั้งไว้ แต่หลังจากการเปลี่ยนแปลงระบอบการ ปกครองของประเทศในอินโดจีนในปี 2518 พร้อมกับการถอนตัวของสหรัฐฯ ออกจาก แผ่นดินใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปี 2519 ทำให้มีการพูดคุยกันถึงความเป็นไปได้ ของความร่วมมือทางทหารของประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียนเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านี้ ก็ได้หมายความว่า จะทำให้อาเซียนกลายเป็นองค์กรของความร่วมมือทางทหาร ขึ้นมาได้ตามอิทธิพลทางการเมืองในอดีตที่เกิดขึ้น ซึ่งบทความนี้จะพยายามทำการสำรวจ ถึงประเด็นและปัญหาของความร่วมมือทางทหารของอาเซียน เพื่อมุ่งที่จะทำความเข้าใจ แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และปัญหาของความร่วมมือทางทหารที่จะเป็นประเด็น ใหญ่ประเด็นหนึ่งซึ่งจะส่งผลกระทบต่อปัญหาและนโยบายความมั่นคงของไทยใน ระยะเวลาข้างหน้าหลังการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยสมบูรณ์ในปี 2558

4. พันโท ญัฐพงษ์ ลมสูงเนิน ได้ศึกษาบทบาทของกองทัพบกในการสนับสนุน การบรรเทาสาธารณภัย ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการการสนับสนุนการบรรเทา สาธารณภัยของกองทัพบกในบริบทเชิงสถาบัน ทั้งกฎหมาย นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ แผนบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม พบว่ากองทัพบกมิได้มีบทบาทและหน้าที่ชัดเจนในการการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยเป็นเพียงหน่วยงานเชิงตั้งรับที่รอการร้องขอในการสนับสนุนการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณะจากฝ่ายพลเรือน รวมถึงแนวทางความร่วมมือที่ขาดชัดเจน

ในทางปฏิบัติระหว่างกองทัพและฝ่ายพลเรือน และการบูรณาการทั้งการสื่อสาร ข้อมูล และระบบการทำงานร่วมกันในทุกระดับของภัยพิบัติ ส่วนปัจจัยภายในกองทัพบก มีศูนย์บรรเทาสาธารณภัยที่มีโครงสร้างที่สามารถปรับบทบาทในการจัดการสาธารณภัย และกำลังพลของกองทัพในการปฏิบัติการกิจที่กระจายทุกพื้นที่ และยุทธโภภณ์ที่สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการช่วยเหลือและเผชิญเหตุการณ์ของภัยต่าง ๆ รวมไปถึงเอกภาพในการสั่งการและบัญชาการเหตุการณ์ถึงแม้ว่ากองทัพบกศักยภาพที่พร้อม แต่ด้วยข้อจำกัดดังกล่าวส่งผลให้กองทัพบกยังไม่สามารถใช้ศักยภาพที่แท้จริงได้อย่างเต็มที่ และส่งผลกระทบต่อบทบาทกองทัพบกในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จากผลการศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ด้านกฎหมาย ควรพัฒนากฎหมายในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของฝ่ายกองทัพสามารถปฏิบัติการบรรเทาสาธารณภัยได้ทันทีโดยไม่จำเป็นต้องร้องขอจากหน่วยงานฝ่ายพลเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภัยที่ทำให้อันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน 2) ด้านการพัฒนาแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติและแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กองทัพบก ควรปรับปรุงแผนให้สอดคล้องกับปัจจุบัน ทบทวนบทบาท และขอบเขตความรับผิดชอบ ในการจัดการภัยพิบัติกับหน่วยงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน 3) ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของกองทัพ ในการบรรจุองค์ความรู้ด้านการจัดการภัยพิบัติ ทักษะที่จำเป็นในหลักสูตรการศึกษาของทหารทุกระดับ 4) ด้านงบประมาณควรให้กองทัพบกเป็นหน่วยรองรับงบประมาณสนับสนุนบรรเทาสาธารณภัยในการจัดทำคำขอ งบประมาณในส่วนอุปกรณ์และเครื่องมือสำหรับกำลังพลในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 5) ด้านการพัฒนาองค์การของศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กองทัพบก ให้มีการทำงานเชิงรุกให้มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีและการสื่อสารในการบรรเทาสาธารณภัย ทั้งภายในและภายนอก มีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลสำคัญของทุกหน่วยงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทั้งในและต่างประเทศ และ 6) ด้านการพัฒนาแนวทางการร่วมมือและการประสานทุกภาคส่วนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยกำหนดให้มีศูนย์ประสานและปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและฝ่ายพลเรือนเป็นศูนย์กลางของการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

บทที่ 3

บทวิเคราะห์

ในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัยที่ได้จากการศึกษาเอกสาร นโยบายที่เกี่ยวข้องต่างๆ ประกอบด้วยสถานการณ์สาธารณภัยโลก สถานการณ์อุทกภัยของประเทศไทย แนวโน้มอุทกภัยและผลกระทบทางเศรษฐกิจในอนาคต การปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัยโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัยในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน กองทัพบกและกองทัพอากาศ ได้ดำเนินการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัยผ่าน "ศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม" และ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยของแต่ละเหล่าทัพ โดยเน้น ปฏิบัติการร่วม เพื่อให้การช่วยเหลือมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การปฏิบัติในปัจจุบันครอบคลุมหลายมิติ ดังนี้:

1. การบัญชาการและการประสานงาน

(1) ปัจจุบันกองทัพบกและกองทัพอากาศปฏิบัติการกิจผ่าน ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม และ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยระดับกองทัพบก ที่ตั้งขึ้นตามภูมิภาคต่าง ๆ

(2) มีระบบการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า ผ่านดาวเทียมและระบบเฝ้าระวังของกองทัพบก เพื่อคาดการณ์อุทกภัยและเตรียมกำลังพลล่วงหน้า

(3) มีระบบสื่อสารทางยุทธวิธี เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยของกองทัพบกและกองทัพอากาศ รวมถึงการบูรณาการกับหน่วยงานพลเรือน เช่น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) และหน่วยงานท้องถิ่น

(4) ใช้ระบบบัญชาการร่วม (Joint Command System) ผ่านเครือข่ายดิจิทัล เพื่อประสานงานการปฏิบัติการแบบเรียลไทม์

2. ชีตความสามารถและบทบาทของแต่ละเหล่าทัพ

กองทัพบก

- (1) เข้าพื้นที่ภาคพื้นดิน โดยใช้รถสะเทินน้ำสะเทินบก เรือท้องแบน และ ยานพาหนะบรรทุกสิ่งของช่วยเหลือ
- (2) อพยพประชาชน ออกจากพื้นที่น้ำท่วมหนัก และนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาล สนาม
- (3) ตั้งโรงครัวสนาม และจุดแจกจ่ายอาหาร น้ำดื่ม และเวชภัณฑ์
- (4) ซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน สะพาน ระบบไฟฟ้า และแหล่งน้ำ

กองทัพอากาศ

- (1) ลำเลียงสิ่งของและกำลังพล โดยใช้อากาศยาน เช่น C-130, EC-725 เพื่อ ขนส่งอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัยไปยังพื้นที่ห่างไกล
- (2) ลาดตระเวนทางอากาศ ใช้ UAV (Unmanned Aerial Vehicle) หรือโดรนตรวจการณ์เพื่อสำรวจสภาพพื้นที่ประสบภัย
- (3) ช่วยเหลือฉุกเฉินทางอากาศ โดยการ อพยพผู้ประสบภัยจากพื้นที่น้ำท่วม สูง ไปยังพื้นที่ปลอดภัย
- (4) สนับสนุนระบบสื่อสารฉุกเฉิน โดยใช้เครือข่ายวิทยุทางทหารเพื่อเชื่อมต่อกับหน่วยงานภาคพื้นดิน

3. เทคโนโลยีและเครื่องมือที่ใช้

- (1) ดาวเทียมสำรวจภัยพิบัติ (GIS & Remote Sensing) ถูกใช้โดย กองทัพอากาศและหน่วยงานของ ทบ. ในการประเมินความเสียหายจากอุทกภัย
- (2) UAV และโดรนลาดตระเวน ถูกใช้ในการสำรวจเส้นทางช่วยเหลือและจุดเสี่ยง
- (3) ระบบเตือนภัยล่วงหน้า เชื่อมโยงกับข้อมูลของกรมอุตุนิยมวิทยา และ นำมาวิเคราะห์เพื่อประเมินระดับน้ำท่วม

สภาพปัญหาการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัยในปัจจุบัน

แม้ว่ากองทัพบกและกองทัพอากาศจะมีการทำงานร่วมกันในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัยผ่าน ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยของกองทัพ และการประสานงานกับหน่วยงานพลเรือน แต่ยังมีสภาพปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติการร่วม ดังนี้

1. ปัญหาด้านการบูรณาการและบัญชาการร่วม

ความล่าช้าในการสั่งการและตัดสินใจ

(1) ปัจจุบัน การบัญชาการของกองทัพบกและกองทัพอากาศยังคงแยกกันอยู่ ไม่มีศูนย์บัญชาการร่วมที่สามารถควบคุมการปฏิบัติได้แบบเรียลไทม์ ทำให้เกิดความล่าช้าในการส่งกำลังพลและอุปกรณ์เข้าสู่พื้นที่ภัยพิบัติ

(2) เมื่อเกิดภัยพิบัติ ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น กรมอุตุนิยมวิทยา กรมชลประทาน และหน่วยงานภาครัฐบางครั้งไม่ได้ถูกประสานให้กับกองทัพอย่างทันท่วงที ทำให้การวางแผนล่าช้า

การประสานงานระหว่างเหล่าทัพยังไม่เป็นระบบ

(1) ขาด ระบบบัญชาการและควบคุมแบบรวมศูนย์ (Joint Command System) ทำให้กองทัพบกและกองทัพอากาศต้องแยกกันวางแผนภารกิจ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิด ความซ้ำซ้อนในภารกิจ หรือ มีช่องว่างในการให้ความช่วยเหลือ

(2) หน่วยปฏิบัติภาคสนามอาจไม่ได้รับข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับภารกิจของกันและกัน ทำให้เกิดความสับสนในการช่วยเหลือประชาชน

2. ปัญหาด้านทรัพยากรและขีดความสามารถของกำลังพล

ข้อจำกัดของยุทโธปกรณ์และอากาศยาน

(1) กองทัพบกมีข้อจำกัดเรื่องพาหนะสะเทินน้ำสะเทินบกและเรือที่สามารถเข้าถึงพื้นที่น้ำท่วมสูงได้

(2) กองทัพอากาศมีจำนวนเฮลิคอปเตอร์สำหรับภารกิจช่วยเหลือจำกัด ทำให้ไม่สามารถส่งกำลังเข้าช่วยเหลือในทุกพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะพื้นที่ที่ไม่มีรันเวย์สำหรับเครื่องบินลำเลียงขนาดใหญ่

(3) โดรนและ UAV สำหรับการสำรวจสถานการณ์อุทกภัยยังมีจำนวนไม่เพียงพอ และไม่มีระบบ AI เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง

(1) กำลังพลที่ถูกส่งเข้าช่วยเหลืออาจขาดการฝึกอบรมเฉพาะทางด้านการบรรเทาสาธารณภัย ทำให้การดำเนินงานในพื้นที่เป็นไปอย่างล่าช้าและขาดประสิทธิภาพ

(2) ขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการควบคุมโดรนหรือ UAV เพื่อตรวจสอบเส้นทางน้ำท่วมและค้นหาผู้ประสบภัย

3. ปัญหาด้านเทคโนโลยีและระบบข้อมูล

การขาดระบบข้อมูลกลาง (Centralized Data System)

(1) ข้อมูลที่ใช้ในการปฏิบัติการยังคงแยกอยู่ระหว่างหน่วยงาน ไม่มีแพลตฟอร์มเดียวที่สามารถแชร์ข้อมูลแบบเรียลไทม์ ระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศ และหน่วยงานพลเรือน

(2) ระบบรายงานสถานการณ์ ยังพึ่งพาการรายงานแบบเอกสารหรือการสื่อสารด้วยเสียง ทำให้เกิดความล่าช้าในการวิเคราะห์ข้อมูลและตัดสินใจ

ระบบสื่อสารในภาวะฉุกเฉินยังไม่เสถียร

(3) เมื่อเกิดภัยพิบัติ ระบบโทรศัพท์พื้นฐานและมือถือมักล่ม ส่งผลให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานเป็นไปอย่างยากลำบาก

(4) กองทัพยังไม่มีเครือข่ายวิทยุทางยุทธวิธีที่ครอบคลุมทั่วประเทศ ทำให้การติดต่อสื่อสารในพื้นที่ประสบภัยอาจไม่ต่อเนื่อง

4. ปัญหาด้านการบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณ

งบประมาณสำหรับภารกิจช่วยเหลือยังไม่เป็นระบบ

(1) กองทัพไม่ได้รับงบประมาณเฉพาะกิจสำหรับภารกิจบรรเทาสาธารณภัย ทำให้ต้องใช้เงินฉุกเฉินหรือพึ่งพาการสนับสนุนจากภาคเอกชน

(2) ขาดการลงทุนในอุปกรณ์ช่วยเหลือสาธารณภัยที่ทันสมัย เช่น ระบบระบายน้ำอัจฉริยะ อากาศยานไร้คนขับสำหรับขนส่งเวชภัณฑ์

การกระจายทรัพยากรยังไม่เหมาะสม

(1) บางพื้นที่ได้รับทรัพยากรช่วยเหลือเกินความจำเป็น ขณะที่บางพื้นที่ยังขาดแคลน เนื่องจากไม่มีระบบ AI วิเคราะห์ความต้องการของแต่ละพื้นที่แบบอัตโนมัติ

(2) หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดสรรทรัพยากรยังขาดการประสานงานกับหน่วยงานภาคสนาม ทำให้บางครั้งสิ่งของช่วยเหลือไปถึงจุดที่ไม่มีผู้ประสบภัย

5. ปัญหาด้านการฝึกซ้อมและความพร้อมของหน่วยปฏิบัติ

การฝึกซ้อมร่วมกันน้อยและขาดความต่อเนื่อง

(1) กองทัพบกและกองทัพอากาศยังไม่มี การฝึกซ้อมปฏิบัติการร่วมแบบสมจริง อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้หน่วยปฏิบัติภาคสนามอาจยังไม่เข้าใจระบบงานของกันและกัน

(2) ไม่มี "แผนปฏิบัติการร่วม" (Joint Standard Operating Procedure: Joint SOP) ที่ชัดเจน ทำให้การดำเนินการในภาคสนามมีความคลาดเคลื่อน

(3) บุคลากรที่เกี่ยวข้องไม่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น การใช้ Big Data และ AI ในการวิเคราะห์ข้อมูลอุทกภัย

6. ปัญหาด้านความร่วมมือกับหน่วยงานพลเรือน

การประสานงานกับภาครัฐและท้องถิ่นยังไม่ราบรื่น

(1) แม้ว่ากองทัพจะทำงานร่วมกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) และหน่วยงานท้องถิ่น แต่ยังพบปัญหาเรื่องการขาดการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างทันท่วงที

(2) การประสานงานกับภาคเอกชนและองค์กรอิสระยังมีข้อจำกัด เนื่องจากกองทัพไม่มี แพลตฟอร์มกลาง สำหรับการร้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก

สรุปโดยรวมแม้ว่ากองทัพบกและกองทัพอากาศจะมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบอุทกภัย แต่ยังคงมีข้อจำกัดด้าน การบัญชาการร่วม เทคโนโลยี ทรัพยากร การฝึกซ้อม และการประสานงานกับภาคส่วนอื่น ๆ ส่งผลให้การดำเนินงานยังไม่มีประสิทธิภาพสูงสุดและอาจเกิดความล่าช้าในการช่วยเหลือประชาชน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัย

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้เทคนิค SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เพื่อตรวจสอบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค รวมถึงการวางแผนและรวบรวมข้อมูลทั้งหมด เพื่อระบุปัญหาและหาแนวทางแก้ไข

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน วิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) โดยใช้กรอบแนวคิด 7S McKinsey Framework ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก 7 ด้าน ได้แก่ Strategy, Structure, Systems, Skills, Staff, Style, Shared Values ซึ่งสามารถนำมาใช้ประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนของการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัย ดังนี้

1. Strategy (กลยุทธ์)

จุดแข็ง (S):

(1) มีกลยุทธ์ระดับชาติเกี่ยวกับการบรรเทาสาธารณภัยที่ชัดเจน เช่น แผนบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพไทยและกองทัพบก

(2) ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในกองทัพให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น เฮลิคอปเตอร์ของกองทัพอากาศ และพาหนะสะเทินน้ำสะเทินบกของกองทัพบก

(3) มีการกำหนดแนวทางการตอบสนองสถานการณ์ฉุกเฉินที่เป็นระบบ

จุดอ่อน (W):

(4) ยังขาดกลยุทธ์การปฏิบัติการร่วมที่มีความเป็นเอกภาพ ทำให้เกิดความล่าช้าในการตัดสินใจ

(5) ไม่มีแผนระยะยาวที่ชัดเจนสำหรับการพัฒนาเทคโนโลยีสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัย

2. Structure (โครงสร้างองค์กร)

จุดแข็ง (S):

(1) กองทัพบกและกองทัพอากาศมีโครงสร้างที่แข็งแกร่ง มีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน

(2) มีศูนย์บรรเทาสาธารณภัยระดับกระทรวงกลาโหม และระดับเหล่าทัพที่สามารถรับคำสั่งและดำเนินงานได้

จุดอ่อน (W):

(1) โครงสร้างบัญชาการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศยังไม่มีความเป็นเอกภาพ ทำให้เกิดความล่าช้าในการตอบสนอง

(2) ขาดหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ประสานงานโดยตรงระหว่างกองทัพทั้งสอง

3. Systems (ระบบการทำงาน)

จุดแข็ง (S):

(1) มีระบบการปฏิบัติการฉุกเฉิน (Emergency Response System) ในระดับกองทัพที่สามารถรองรับสถานการณ์เร่งด่วนได้

(2) มีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภายนอก เช่น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.)

จุดอ่อน (W):

(1) ขาดระบบบัญชาการและควบคุมร่วม (Joint Command & Control System) ที่สามารถบูรณาการข้อมูลแบบเรียลไทม์

(2) การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศยังไม่สมบูรณ์ ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนหรือล่าช้าในการปฏิบัติการกิจ

4. Skills (ทักษะและความสามารถของกำลังพล)

จุดแข็ง (S):

(1) กำลังพลมีวินัยสูงและสามารถปฏิบัติงานได้ในทุกสภาพแวดล้อม

(2) มีกำลังพลที่ได้รับการฝึกฝนเฉพาะด้าน เช่น หน่วยรบพิเศษของกองทัพบก และหน่วยบินกู้ภัยของกองทัพอากาศ

จุดอ่อน (W):

- (1) ขาดการฝึกอบรมด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่เป็นมาตรฐานเดียวกันระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศ
- (2) มีข้อจำกัดด้านความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีช่วยเหลือ เช่น โดรนสำรวจภัยพิบัติ

5. Staff (บุคลากร)

จุดแข็ง (S):

- (1) มีบุคลากรจำนวนมากพร้อมเข้าปฏิบัติภารกิจในพื้นที่ภัยพิบัติ
- (2) มีการกระจายตัวของหน่วยทหารไปทั่วประเทศ ทำให้สามารถเข้าถึงพื้นที่ประสบภัยได้อย่างรวดเร็ว

จุดอ่อน (W):

- (1) ขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทางด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติและการวิเคราะห์สถานการณ์
- (2) ภารกิจช่วยเหลือประชาชนไม่ได้เป็นภารกิจหลักของกำลังพล ทำให้ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในระยะยาว

6. Style (วัฒนธรรมองค์กรและภาวะผู้นำ)

จุดแข็ง (S):

- (1) วัฒนธรรมการทำงานเป็นระบบระเบียบและมีวินัยสูง
- (2) มีจิตอาสาและพร้อมปฏิบัติภารกิจช่วยเหลือประชาชน

จุดอ่อน (W):

- (1) วัฒนธรรมการทำงานยังเน้นการสั่งการแบบบนลงล่าง (Top-down) ทำให้การตัดสินใจล่าช้า
- (2) ขาดการสร้างความร่วมมือแบบแนวนอนระหว่างหน่วยปฏิบัติของกองทัพบกและกองทัพอากาศ

7. Shared Values (ค่านิยมร่วม)

จุดแข็ง (S):

(1) ทั้งกองทัพบกและกองทัพอากาศมีค่านิยมร่วมด้านความเสียสละและความมุ่งมั่นในการช่วยเหลือประชาชน

(2) มุ่งเน้นการรักษาความมั่นคงของชาติและการบรรเทาสาธารณภัยเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจทางทหาร

จุดอ่อน (W):

(1) ไม่มีค่านิยมร่วมที่มุ่งเน้นเรื่อง “การทำงานร่วมกัน” อย่างเป็นรูปธรรม

(2) ขาดการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และการทำงานเป็นทีมระหว่างกองทัพ

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก วิเคราะห์โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) โดยใช้กรอบแนวคิด PESTEL Analysis เป็นแนวทางวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร โดยพิจารณาจากปัจจัย 6 ด้าน ได้แก่ Political (การเมือง), Economic (เศรษฐกิจ), Social (สังคม), Technological (เทคโนโลยี), Environmental (สิ่งแวดล้อม), และ Legal (กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ) ซึ่งสามารถใช้ในการวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคที่มีผลต่อการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัย ดังนี้

1. ปัจจัยทางการเมือง (Political)

โอกาส (Opportunities)

นโยบายรัฐบาลสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัย

(1) รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้กองทัพเข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยธรรมชาติ

(2) มีกฎหมายและงบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติการของหน่วยงานด้านความมั่นคง เช่น งบฉุกเฉินในการบรรเทาสาธารณภัย

ความร่วมมือระหว่างประเทศและองค์กรนานาชาติ

(3) มีโอกาสในการรับความช่วยเหลือจากองค์การสหประชาชาติ (UN), อาเซียน (ASEAN), และหน่วยงานบรรเทาสาธารณภัยระหว่างประเทศ

(4) มีโอกาสแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และเทคโนโลยีกับประเทศพันธมิตร

อุปสรรค (Threats)

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองส่งผลต่อการจัดสรรงบประมาณ

(1) งบประมาณช่วยเหลือผู้ประสบภัยอาจถูกตัดลดหรือปรับเปลี่ยนไปตามนโยบายรัฐบาลชุดใหม่

(2) การเปลี่ยนแปลงนโยบายทำให้ขาดความต่อเนื่องในการวางแผนระยะยาว
ข้อจำกัดด้านกฎหมายและระเบียบราชการ

(3) การดำเนินงานของกองทัพต้องเป็นไปตามขั้นตอนราชการที่อาจทำให้เกิดความล่าช้าในการตอบสนองต่อภัยพิบัติ

(4) การจัดซื้ออุปกรณ์และเทคโนโลยีช่วยเหลืออาจมีข้อจำกัดด้านระเบียบพัสดุ

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Economic)

โอกาส (Opportunities)

การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อป้องกันอุทกภัย

(1) รัฐบาลและภาคเอกชนมีการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น เขื่อน ระบบระบายน้ำ และศูนย์บัญชาการภัยพิบัติ

(2) สามารถใช้โครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้เป็นศูนย์กลางสนับสนุนการปฏิบัติการช่วยเหลือของกองทัพ

(3) ความพร้อมของภาคเอกชนในการสนับสนุนทรัพยากร บริษัทเอกชนให้การสนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์ เช่น อากาศยาน โดรน และเครื่องจักรช่วยเหลือ

อุปสรรค (Threats)

ข้อจำกัดด้านงบประมาณของกองทัพและหน่วยงานรัฐ

(1) งบประมาณด้านการทหารที่ใช้สนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยอาจถูกลดลง หากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ

(2) การขาดแคลนงบประมาณอาจส่งผลให้การบำรุงรักษาอุปกรณ์ที่ใช้ในการช่วยเหลือล่าช้า

ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากภัยพิบัติ

(1) อุทกภัยส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจเป็นวงกว้างทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ทำให้หน่วยงานต้องเตรียมทรัพยากรในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อลดผลกระทบของอุทกภัยต่อเศรษฐกิจ

3. ปัจจัยทางสังคม (Social)

โอกาส (Opportunities)

การสนับสนุนจากประชาชนและองค์กรจิตอาสา

(1) คนไทยมีจิตอาสาสูง ทำให้สามารถรวมกำลังพลจากภาคประชาชนช่วยสนับสนุนการปฏิบัติการของกองทัพ

(2) ความร่วมมือจากองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และภาคเอกชนสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการช่วยเหลือ

การรับรู้และความตระหนักเกี่ยวกับภัยพิบัติที่เพิ่มขึ้น

(1) ประชาชนมีความตื่นตัวเกี่ยวกับการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ ทำให้สามารถลดภาระของกองทัพในการช่วยเหลือ

อุปสรรค (Threats)

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร

(1) สังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้ต้องใช้ทรัพยากรมากขึ้นในการอพยพและช่วยเหลือผู้สูงอายุในพื้นที่ประสบภัย

การกระจายตัวของชุมชนเมืองและชนบท

(1) บางพื้นที่มีความหนาแน่นสูง เช่น กรุงเทพฯ ทำให้การเข้าถึงของกองทัพลำบาก

(2) พื้นที่ห่างไกลขาดโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้กองทัพต้องใช้ทรัพยากรมากขึ้นในการเข้าถึง

4. ปัจจัยทางเทคโนโลยี (Technological)

โอกาส (Opportunities)

การนำเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพการช่วยเหลือ

(1) สามารถใช้ โดรน และ ดาวเทียม ในการสำรวจพื้นที่ภัยพิบัติ

(2) ใช้ AI และ Big Data ในการวิเคราะห์และคาดการณ์พื้นที่เสี่ยงและการพัฒนาเครือข่ายสื่อสารฉุกเฉิน

(3) ระบบ 5G และเครือข่ายดาวเทียม ทำให้การสื่อสารในพื้นที่ภัยพิบัติเป็นไปได้ได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ

อุปสรรค (Threats)

การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี

(1) กำลังพลที่มีความเชี่ยวชาญด้าน IT และเทคโนโลยีช่วยเหลือภัยพิบัติยังมีจำกัด

(2) ระบบเทคโนโลยีบางส่วนยังไม่ถูกบูรณาการเข้ากับการทำงานของกองทัพ ความล่าช้าของระบบสารสนเทศบางส่วน

(1) ระบบบัญชาการและควบคุม (C2) ของกองทัพยังต้องพัฒนาให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลแบบเรียลไทม์ได้ดีขึ้น

5. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม (Environmental)

โอกาส (Opportunities)

การพัฒนาแนวทางรับมือกับภัยพิบัติอย่างยั่งยืน

(1) มีการพัฒนาโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การฟื้นฟูป่าไม้เพื่อป้องกันน้ำท่วม

(2) กองทัพสามารถมีบทบาทสนับสนุนการป้องกันภัยพิบัติในระยะยาว

อุปสรรค (Threats)

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

(1) การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศทำให้เกิดภัยพิบัติบ่อยขึ้นและรุนแรงขึ้น

(2) กองทัพต้องใช้งบประมาณสูงขึ้นในการเตรียมความพร้อมรับมือ

6. ปัจจัยทางกฎหมาย (Legal)

โอกาส (Opportunities)

กฎหมายสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัย

(1) มีกฎหมายและระเบียบที่เอื้อต่อการทำงานของกองทัพในสถานการณ์ฉุกเฉิน

อุปสรรค (Threats)

ข้อจำกัดด้านระเบียบราชการและงบประมาณ

(1) กองทัพต้องดำเนินการตามกฎหมายระเบียบของกระทรวงกลาโหม ทำให้เกิดความล่าช้าในการใช้ทรัพยากร

แนวทางการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัย

นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาวิเคราะห์ด้วย SWOT Analysis และนำผลที่ได้ของการวิเคราะห์มาจัดทำ TOWS Matrix TOWS Matrix เป็นการเชื่อมโยงปัจจัยภายในและภายนอกเพื่อกำหนดแนวทางพัฒนา โดยมี 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ SO (Strengths - Opportunities), WO (Weaknesses - Opportunities), ST (Strengths - Threats), WT (Weaknesses - Threats) ในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัยได้อย่างเหมาะสมต่อไป

กลยุทธ์ SO (ใช้จุดแข็งให้เกิดประโยชน์จากโอกาสที่มีอยู่) แนวทางการพัฒนา

1. ใช้ยุทธโธปกรณ์และโครงสร้างบัญชาการที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยพัฒนาแนวทางการทำงานร่วมกับภาคประชาชนและองค์กรจิตอาสา
2. นำเทคโนโลยีใหม่ เช่น โดรนและ AI มาใช้สนับสนุนภารกิจการสำรวจและประเมินสถานการณ์
3. ร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบรรเทาสาธารณภัย

กลยุทธ์ WO (ใช้โอกาสแก้ไขจุดอ่อนขององค์กร) แนวทางการพัฒนา

1. พัฒนาและบูรณาการระบบบัญชาการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศเพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการทำงาน

2. เพิ่มการฝึกอบรมกำลังพลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบบัญชาการ
3. ปรับปรุงขั้นตอนการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรให้มีความรวดเร็วและยืดหยุ่นมากขึ้น

กลยุทธ์ ST (ใช้จุดแข็งเพื่อลดผลกระทบจากอุปสรรค) แนวทางการพัฒนา

1. ใช้ระบบบัญชาการและกำลังพลที่มีประสบการณ์สูงในการจัดการกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง
2. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น เฮลิคอปเตอร์ และหน่วยลาดตระเวนในการเข้าถึงพื้นที่ที่มีโครงสร้างพื้นฐานจำกัด
3. ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนด้านกฎหมายที่เอื้อต่อการดำเนินการ

กลยุทธ์ WT (ลดจุดอ่อนและป้องกันผลกระทบจากอุปสรรค) แนวทางการพัฒนา

1. พัฒนาระบบการทำงานที่ลดขั้นตอนราชการเพื่อลดความล่าช้าในการช่วยเหลือประชาชน
2. เสริมสร้างศักยภาพด้านเทคโนโลยีของบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ระบบสารสนเทศ
3. ร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ประสบภัย

สรุปแนวทางการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัยโดยใช้หลักการ 4M

หลักการ 4M ประกอบด้วย Man (กำลังพล), Machine (เครื่องมือและยุทโธปกรณ์), Method (วิธีการปฏิบัติ), และ Management (การบริหารจัดการ) ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศ ดังนี้

1. Man (กำลังพล)

- (1) เพิ่มการฝึกอบรม ให้กับกำลังพลของทั้งสองเหล่าทัพในด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการปฏิบัติการร่วมแบบบูรณาการ
- (2) จัดตั้งหน่วยเฉพาะกิจร่วม ระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศ เพื่อให้มีโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจนและสามารถประสานงานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- (3) กำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน โดยกองทัพบกเน้นการเข้าถึงพื้นที่ภาคพื้นดิน และกองทัพอากาศเน้นการสนับสนุนทางอากาศ เช่น การลำเลียงสิ่งของและช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ห่างไกล
- (4) ใช้บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ เช่น นักบินที่มีประสบการณ์บินในสภาพอากาศแปรปรวน และทหารช่างที่สามารถฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐานได้อย่างรวดเร็ว

2. Machine (เครื่องมือและยุทโธปกรณ์)

- (1) ใช้เฮลิคอปเตอร์และเครื่องบินของกองทัพอากาศ ในการสำรวจพื้นที่น้ำท่วม ค้นหาผู้ประสบภัย และขนส่งสิ่งของบรรเทาทุกข์
- (2) ใช้ยานพาหนะของกองทัพบก เช่น รถสะเทินน้ำสะเทินบก เรือท้องแบน และยานเกราะช่วยเหลือประชาชนที่ติดค้างในพื้นที่น้ำท่วม
- (3) นำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนภารกิจ เช่น โดรนสำรวจพื้นที่, AI วิเคราะห์ข้อมูล, และระบบ GPS สำหรับการจัดการเส้นทางการช่วยเหลือ

(4) ปรับปรุงการบำรุงรักษายุทธโธปกรณ์ ให้พร้อมใช้งานตลอดเวลา โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนที่มีโอกาสเกิดอุทกภัย

3. Method (วิธีการปฏิบัติ)

(1) กำหนดแผนเผชิญเหตุร่วม (Joint Contingency Plan) เพื่อให้การทำงานของทั้งสองเหล่าทัพมีการบูรณาการและสามารถตอบสนองต่อภัยพิบัติได้อย่างรวดเร็ว

(2) สร้างระบบบัญชาการร่วม (Joint Command and Control - C2) ที่สามารถรับและกระจายข้อมูลจากพื้นที่ประสบภัยได้แบบเรียลไทม์

(3) ใช้แนวทางการปฏิบัติแบบแบ่งหน้าที่ (Task Allocation) โดยให้กองทัพบกรับผิดชอบในพื้นที่ภาคพื้นดิน และกองทัพอากาศรับผิดชอบภารกิจทางอากาศ

(4) สร้างกลไกการทำงานร่วมกับภาคประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) และองค์การอาสาสมัคร เพื่อให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างทั่วถึง

(5) ฝึกซ้อมแผนปฏิบัติการร่วมเป็นประจำ เพื่อให้กำลังพลมีความคุ้นเคยกับสถานการณ์และสามารถปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. Management (การบริหารจัดการ)

(1) ตั้งศูนย์ปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศ (Joint Operations Center - JOC) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการสั่งการ ประสานงาน และติดตามสถานการณ์

(2) ใช้ระบบสารสนเทศกลาง เช่น ฐานข้อมูลผู้ประสบภัย ระบบติดตามทรัพยากร และแพลตฟอร์มการแจ้งเตือนภัย เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน

(3) พัฒนาแนวทางการจัดสรรงบประมาณร่วม ให้สามารถเบิกจ่ายได้อย่างรวดเร็วเมื่อต้องดำเนินภารกิจบรรเทาสาธารณภัย

(4) สร้างระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการจัดเก็บเสบียงและยุทโธปกรณ์สำรองไว้ในพื้นที่เสี่ยงอุทกภัย เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้ทันทีเมื่อเกิดเหตุ

(5) จัดทำรายงานผลการปฏิบัติการและประเมินผลหลังภารกิจ (After Action Review - AAR) เพื่อปรับปรุงแนวทางการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพของการช่วยเหลือในอนาคต

การใช้หลัก 4M ในการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศ จะช่วยให้การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัยมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเน้นการพัฒนากำลังพล (Man) การใช้เทคโนโลยีและยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย (Machine) การกำหนดวิธีการปฏิบัติที่เป็นระบบ (Method) และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (Management) ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานร่วมกันของทั้งสองเหล่าทัพเป็นไปอย่างราบรื่น และสามารถตอบสนองต่อภัยพิบัติได้อย่างทันที่

บทที่ 4

บทอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัย” ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์จากข้อมูลเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และการสังเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ มาอภิปรายผลเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาอย่างเหมาะสม โดยมีประเด็นการอภิปรายที่สำคัญ ดังนี้

ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้สามารถตอบวัตถุประสงค์ทั้งสามประการได้อย่างครบถ้วน ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1: ได้ศึกษารูปแบบการปฏิบัติการร่วมของกองทัพบกและกองทัพอากาศในปัจจุบัน ซึ่งพบว่าทั้งสองเหล่าทัพมีการประสานงานผ่านศูนย์บรรเทาสาธารณภัยของกระทรวงกลาโหม และดำเนินงานตามบทบาทที่เหมาะสมกับลักษณะของแต่ละเหล่าทัพ

วัตถุประสงค์ที่ 2: ได้วิเคราะห์ปัญหาและข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นจริง เช่น การขาดระบบบัญชาการร่วม การจำกัดด้านทรัพยากร เทคโนโลยี และบุคลากรเฉพาะทาง

วัตถุประสงค์ที่ 3: เสนอแนวทางการพัฒนาโดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ อาทิ SWOT และ TOWS Matrix ซึ่งแปรผลสู่ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน

ความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎี

งานวิจัยนี้ได้นำกรอบแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ ได้แก่ 7S Framework, SWOT Analysis, PESTEL Analysis, TOWS Matrix และหลักการ 4M มาใช้ในการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยสะท้อนภาพรวมทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้อย่างชัดเจน โดย 7S McKinsey ใช้ในการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของหน่วยงานภายในทั้งสองเหล่าทัพ SWOT และ PESTEL ใช้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการจัดการภัยพิบัติ TOWS Matrix ใช้ในการพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบท หลัก 4M ใช้สรุป

แนวทางปฏิบัติการร่วมในเชิงปฏิบัติการและการบริหารจัดการ การผสมผสานแนวคิดเชิงกลยุทธ์เหล่านี้ส่งผลให้งานวิจัยมีความเข้มแข็งทางวิชาการ และมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นนโยบายระดับชาติ

การอภิปรายผลเชิงกลยุทธ์ผ่าน TOWS Matrix

ผลการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ชี้ให้เห็นถึงแนวทางสำคัญที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่

กลยุทธ์ SO (Strengths - Opportunities): ใช้ศักยภาพของยุทธโศปกรณ์และโครงสร้างกองทัพร่วมกับเทคโนโลยีใหม่ เช่น AI และ UAV เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการช่วยเหลือประชาชน กลยุทธ์ WO (Weaknesses - Opportunities): ปรับปรุงระบบบัญชาการร่วม และเพิ่มการฝึกอบรมกำลังพลให้สอดคล้องกับภัยพิบัติยุคใหม่

กลยุทธ์ ST (Strengths - Threats): ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อลดผลกระทบจากข้อจำกัดภายนอก เช่น ความถี่ของอุทกภัย และงบประมาณจำกัด

กลยุทธ์ WT (Weaknesses - Threats): ลดข้อจำกัดด้านระบบราชการและการบริหารจัดการข้อมูล โดยใช้ระบบสารสนเทศและแนวทางร่วมกับภาคประชาชน

การใช้ TOWS Matrix ทำให้สามารถกำหนดแนวทางยุทธศาสตร์ที่ตอบโจทย์ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับได้อย่างสมดุล

ความสอดคล้องกับบริบทของกองทัพบก กองทัพอากาศและยุทธศาสตร์ชาติ

แนวทางการปฏิบัติการร่วมของกองทัพบกและกองทัพอากาศที่นำเสนอในงานวิจัยฉบับนี้สอดคล้องกับภารกิจตามพระราชบัญญัติระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) โดยเฉพาะด้านความมั่นคง และการบริหารจัดการภาครัฐ ทั้งนี้การช่วยเหลือประชาชนจากภัยพิบัติถือเป็น “ภารกิจความมั่นคงรูปแบบใหม่” ซึ่งต้องใช้ความร่วมมือระหว่างเหล่าทัพ และภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ดังนั้น การมีแนวทางปฏิบัติการร่วมที่มีความเป็นเอกภาพ ประสานงานได้อย่างคล่องตัว และมีการพัฒนาศักยภาพกำลังพลอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้กองทัพไทยสามารถบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการปฏิบัติการร่วมในปัจจุบัน วิเคราะห์ปัญหาและข้อขัดข้องในการปฏิบัติการร่วม และเสนอแนวทางพัฒนาการปฏิบัติการร่วมระหว่างสองเหล่าทัพอย่างมีประสิทธิภาพจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร สถานการณ์ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการใช้กรอบแนวคิด 7S Framework, SWOT Analysis, PESTEL Analysis, TOWS Matrix และหลักการ 4M สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

รูปแบบการปฏิบัติการร่วมในปัจจุบัน

กองทัพบกและกองทัพอากาศได้ดำเนินการช่วยเหลือประชาชนผ่านศูนย์บรรเทาสาธารณภัยระดับเหล่าทัพ โดยใช้ยุทธโธปกรณ์เฉพาะด้านและการประสานงานกับหน่วยงานพลเรือน การดำเนินงานครอบคลุมภารกิจด้านบัญชาการ สนับสนุนการขนส่งทางอากาศ การเข้าถึงภาคพื้นดิน และการฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของทั้งสองเหล่าทัพในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ภัยพิบัติ

ปัญหาและข้อขัดข้องในการปฏิบัติการร่วม

แม้ว่าในปัจจุบันกองทัพบกและกองทัพอากาศจะมีการทำงานร่วมกันในการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบอุทกภัย โดยมีการจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยระดับเหล่าทัพ และมีการใช้อุปกรณ์และบุคลากรสนับสนุนจากทั้งสองเหล่าทัพ แต่ยังพบว่าการดำเนินงานร่วมกันยังไม่เป็นระบบและมีข้อขัดข้องหลายประการ ดังต่อไปนี้

1. กองทัพบกและกองทัพอากาศขาดระบบบัญชาการร่วมที่ชัดเจน ยังไม่มีศูนย์บัญชาการกลางหรือ SOP ร่วม ทำให้การสั่งการล่าช้าและขาดความเป็นเอกภาพ
2. ยุทธโธปกรณ์และบุคลากรเฉพาะทางไม่เพียงพอ ขาดอุปกรณ์ช่วยเหลือและกำลังพลที่มีทักษะเฉพาะด้าน เช่น การใช้ UAV หรือระบบ AI

3. ระบบข้อมูลและการสื่อสารไม่ครบถ้วนยังไม่มีฐานข้อมูลกลาง ข้อมูลล่าช้า และสัญญาณสื่อสารในพื้นที่ประสบภัยไม่เสถียร

4. การจัดสรรทรัพยากรไม่ยืดหยุ่น งบประมาณไม่ตรงจุด ขาดระบบวิเคราะห์ความต้องการ ทำให้ช่วยเหลือไม่ตรงความจำเป็นจริง

5. ขาดการฝึกซ้อมร่วมอย่างสม่ำเสมอการฝึกไม่ต่อเนื่อง ไม่มีการประเมินผล หลังฝึก ส่งผลต่อความพร้อมในการปฏิบัติจริง

แนวทางพัฒนาการปฏิบัติการร่วม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ TOWS Matrix สามารถสังเคราะห์กลยุทธ์เชิงปฏิบัติที่มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศในการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบอุทกภัย ดังนี้

1. พัฒนาระบบบัญชาการร่วม (Joint C2) จัดตั้งระบบสั่งการแบบรวมศูนย์ เพื่อให้การประสานงานเป็นเอกภาพและตอบสนองต่อสถานการณ์ได้รวดเร็ว

2. ฝึกอบรมกำลังพลเฉพาะทาง เสริมทักษะด้านเทคโนโลยี การบรรเทาภัย และการปฏิบัติการร่วมให้แก่กำลังพลของทั้งสองเหล่าทัพ

3. ใช้เทคโนโลยีสนับสนุนภารกิจ นำ UAV, AI และระบบฐานข้อมูลร่วมมาใช้ในการสำรวจ วิเคราะห์ และบริหารจัดการพื้นที่ประสบภัย

4. จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการร่วม (JOC) ทำหน้าที่ประสานงาน ระดมทรัพยากร และสั่งการแบบบูรณาการในระดับพื้นที่

5. สร้างความร่วมมือกับภาคประชาชน ส่งเสริมการทำงานร่วมกับองค์กรจิตอาสาและภาคเอกชน พร้อมพัฒนาแพลตฟอร์มการแจ้งเหตุที่ประชาชนเข้าถึงได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการจัดตั้งศูนย์บัญชาการร่วมระหว่างกองทัพบกและกองทัพอากาศ พร้อมระบบบัญชาการแบบเรียลไทม์

1.2 พัฒนาหลักสูตรบรรเทาสาธารณภัยให้กับกำลังพลทั้งสองเหล่าทัพ โดยเฉพาะทักษะด้านเทคโนโลยีและการทำงานร่วมกับภาคประชาชน

1.3 สนับสนุนงบประมาณเฉพาะด้านสำหรับการจัดหาอุปกรณ์ช่วยเหลือสมัยใหม่ เช่น โดรนสำรวจ AI คาดการณ์เส้นทางน้ำท่วม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบบัญชาการร่วมในภาวะฉุกเฉินระดับชาติที่มีประสิทธิภาพสูง เช่น การจำลองสถานการณ์ภัยพิบัติในพื้นที่เมือง

2.2 ศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการช่วยเหลือและฟื้นฟูหลังเกิดภัยพิบัติร่วมกับทหาร

2.3 วิจัยแนวทางการบูรณาการฐานข้อมูลระหว่างกองทัพ หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชน เพื่อใช้ในการตัดสินใจที่รวดเร็วและแม่นยำ

2.4 ศึกษาความเหมาะสมในการนำเทคโนโลยี AI, IoT และ Big Data มาใช้ในการจัดการอุทกภัยร่วมกับภารกิจทหารอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580). กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ; 2560.
2. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นด้านความมั่นคง. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ; [2566].
3. สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม. พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม; 2551.
4. United Nations. World Population Prospects 2019: Highlights. New York: United Nations Department of Economic and Social Affairs; 2019.
5. Germanwatch. Global Climate Risk Index 2020. Berlin: Germanwatch e.V.; 2020.
6. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. รายงานผลกระทบของอุทกภัยปี 2554. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ; 2554.
7. Intergovernmental Panel on Climate Change. AR6 Climate Change Reports. Geneva: IPCC; [2566].
8. Climate Central. Coastal Risk Screening Tool. Climate Central; 2022.
9. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. รายงานสถานการณ์อุทกภัย ปี 2567. กรุงเทพฯ: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย; 2567.
10. กรุงเทพธุรกิจ. บทวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากอุทกภัยภาคเหนือ. กรุงเทพฯ: กรุงเทพธุรกิจ; 2567.

11. ธนาคารโลก. Thailand Economic Monitor: Building a Resilient Future – Coping with Droughts and Floods. กรุงเทพฯ: ธนาคารโลก; 2566.
12. INFORM Global Risk Index. Index for Risk Management (INFORM). INFORM Global Risk Index; 2023.
13. ร.อ.พัทธพล ณ นคร. การบรรเทาสาธารณภัยร่วมไทย-ลาว ระหว่างปี พ.ศ. 2561–2566: กรณีศึกษาภารกิจกองทัพอากาศ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2566.
14. ศิลปานันต์ ลำกุล. บทบาทของกองทัพไทยในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติในประเทศไทย: บทสำรวจปัญหาและแนวคิดในการแก้ไข [วิทยานิพนธ์หรือรายงาน]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์; 2558.
15. พลเรือตรี สุรพงษ์ เจริญวัฒน์สุข. ความร่วมมือทางทหารระหว่างประเทศ (กองทัพอาเซียน). กรุงเทพฯ; 2562.
16. พันโท ญัฐพงษ์ ลมสูงเนิน. บทบาทของกองทัพบกในการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัย [วิทยานิพนธ์หรือรายงาน]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; [2562].

ประวัติย่อผู้วิจัย

ยศ ชื่อ นาวาอากาศเอก นพดล อินทรเหมือน

วัน เดือน ปีเกิด 4 กุมภาพันธ์ 2523

ประวัติสำเร็จการศึกษา

พ.ศ. 2546 ปริญญาตรี วัสดุศาสตร์ โรงเรียนนายเรืออากาศ

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2547 - 2562 นักบินฝูงบิน 201 รักษาพระองค์ กองบิน 2

พ.ศ. 2564 - 2567 ฝ่ายเสนาธิการ กองปฏิบัติการค้นหาและช่วยชีวิต
ศูนย์ค้นหาและช่วยชีวิต กองบัญชาการควบคุมการ
ปฏิบัติทางอากาศ

ตำแหน่งปัจจุบัน

พ.ศ. 2568 - ปัจจุบัน รองผู้อำนวยการ กองนิรภัยภาคพื้น สำนักงานนิรภัย
ทหารอากาศ